

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЕКТ)

на тему:

Виконання судових рішень у виконавчому провадженні

Студента 2 курсу, 7 групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації «Фінансове
право»

Палійчук Андрій
Віталійович

Науковий керівник
к.ю.н., доцент

Гуржій Анна Валеріївна

Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор

Ніколаєва Людмила
Вікторівна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК АКТ СУДОВОЇ ВЛАДИ.....	8
1.1. Природа та сутність судового рішення	8
1.2. Форма реалізації судового рішення.....	16
1.3. Процесуальні гарантії виконання судових рішень	22
РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	30
2.1. Роль суду у виконавчому провадженні	30
2.2. Функції суду у виконавчому провадженні.....	34
2.3. Повноваження суду у виконавчому провадженні	39
РОЗДІЛ 3 СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ	64
3.1. Попередній судовий контроль на стадії виконавчого провадження	64
3.2. Наступний судовий контроль на стадії виконавчого провадження..	75
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Створення дієвої системи реалізації судових повноважень на завершальній стадії цивільного процесу при примусовому виконанні судових рішень у цивільних справах є необхідним показником ефективності судової системи в Україні, оскільки відсутність виконання судових рішень є однією з найгостріших проблем, що суттєво впливає на довіру до судової гілки влади.

Формування дієвого правового механізму примусового виконання судових рішень забезпечить фактичне виконання положень Конституції України про обов'язковість виконання судових рішень та підвищить віру народу у можливість отримати бажаний результат.

Дослідження ролі суду у примусовому виконанні судових рішень, порушує ряд питань, які потребують науково-теоретичного обґрунтування. Серед таких питань виділяється попередній та наступний судовий контроль у виконавчому провадженні та механізм їх правового регулювання. Виходячи з того, що метою рішення суду є фактичне відновлення порушеного або оспорюваного права особи, шляхом швидкого та ефективного виконання прийнятих судових актів. У іншому випадку судові рішення нестимуть лише декларативний характер.

Судовий контроль примусового виконання судових рішень забезпечує гарантії незалежності, неупередженості, належної процедури сприяння реалізації рішень суду та поновлення порушених прав та законних інтересів осіб.

До дослідження питань теорії та законодавчого регулювання виконання рішень у виконавчому провадженні зверталися такі представники правової науки як С.Н. Абрамов, М. Г. Авдюков, Ю. В. Білоусов, С. В. Васильєв, Н. Ю. Голубєва, М. А. Гурвич, Л. М. Завадська, В. С. Каменков, А. Ф. Клейман, В.В. Комаров, Д.Д. Луспеник, Р.М. Мінченко, І.В. Решетнікова, Л.Г. Талан,

В.І. Тертишніков, М.І. Тітов, С.Я. Фурса, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, Н.О. Чечина, Д.М. Чечот, В.М. Шерстюк, О.Р. Шишка, М.Й. Штефан, С. В. Щербак, В.В. Ярков та ін.

Нормативну базу дослідження становлять: Конституція України, Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Кримінальний процесуальний кодекс, Закони України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», «Про виконавче провадження», постанова пленуму Вищого адміністративного суду «Про судові рішення в адміністративній справі», постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судових рішень у цивільних справах» та інші нормативні акти органів державної влади і управління.

Мета роботи полягає у проведенні комплексного дослідження суспільних відносин у сфері примусового виконання рішень у виконавчому провадженні, виявленні перспектив удосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародного досвіду.

Реалізація даної мети передбачає вирішення наступних завдань:

- дослідити поняття природи та сутності судового рішення;
- розглянути форми реалізації судового рішення;
- з'ясувати процесуальні гарантії виконання судових рішень;
- охарактеризувати роль суду у виконавчому провадженні;
- визначити функції суду у виконавчому провадженні;
- окреслити повноваження суду у виконавчому провадженні;

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері примусового виконання судових рішень.

Предметом дослідження є виконання судових рішень у виконавчому провадженні.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети та вирішення завдань випускної кваліфікаційної роботи було використано комплекс загальнонаукових методів: діалектичний, історико-правовий, спеціально-юридичний, порівняльно-правовий, а також метод тлумачення норм права.

Зокрема, за допомогою діалектичного методу дослідження суспільних явищ і процесів здійснено аналіз розвитку інституту судового рішення в Україні та наступної стадії виконавчого провадження (підрозділи 1.1., 3.2.). За допомогою історико-правового методу було розглянуто етапи становлення судового рішення та наступної стадії виконавчого провадження (підрозділи 1.1., 3.2.). Використовуючи спеціально-юридичний метод, було досліджено сутність та правову природу судового рішення, його функції та процесуальні гарантії, визначено роль, функції та повноваження суду у виконавчому провадженні, попередній та наступний судовий контроль на стадії виконавчого провадження (підрозділи 1.2., 2.2., 2.3., 3.2.). Методом тлумачення норм права з'ясовано зміст законів та підзаконних актів, інших норм, на підставі яких визначаються правові засади виконання судових рішень у виконавчому провадженні та визначено їх сутність (підрозділи 1.1., 1.3., 2.1., 3.1., 3.2.).

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю їх використання:

- у науково-дослідницькій сфері - як основа для подальшого удосконалення механізму правового регулювання виконавчого провадження в Україні;
- у навчальному процесі - при викладанні загально-правових дисциплін;
- у сфері правотворчості - для вдосконалення законодавства України при примусовому виконанні судових рішень у виконавчому провадженні.

Структура випускної кваліфікаційної роботи підпорядкована меті та завданням дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків і пропозицій, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 92 сторінки, з них основного тексту – 82 сторінки. Список використаних джерел нараховує 102 найменування.

РОЗДІЛ 1

СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК АКТ СУДОВОЇ ВЛАДИ

1.1. Природа та сутність судового рішення

Реалізація закріплених у Конституції України гарантій можлива через ухвалення судами, в межах галузевого провадження, судових рішень. Із цього випливає їхня різноманітна природа: судові рішення в цивільному, господарському, адміністративному та кримінальному судочинстві. Оскільки судові акти мають різноманітну термінологію терміном «судове рішення» ми позначимо дане родові поняття, що охоплює сукупність актів, що ухвалюються судом [1, с. 5].

У національному законодавстві термін судове рішення не закріплений, а юридична література містить різні погляди щодо визначення сутності поняття судового рішення. Це свідчить про його складність та багатогранність. Аналіз природи та сутності судового рішення варто почати з періоду його становлення та розвитку.

У цивільному процесі доцільно виокремити декілька періодів. До першого слід віднести дискусію між вченими про те, що саме відтворює сутність судового рішення: наказ суду сторонам та іншим особами, що мають відношення до справи, діяти згідно судового припису в межах встановленого правовідношення чи імперативні підтвердження судом правовідношення прав і обов'язків сторін. Про те, що сутність судового рішення виражається в одночасно обома зазначеними властивостями науковці дійшли пізніше [2, с. 77-80].

Теорію підтвердження підтримували С. Н. Абрамов [3, с. 132] та А. Ф. Клейман [4, с. 62]. М. А. Гурвич являвся її прихильником певний час, проте пізніше М. А. Гурвич зауважував, що ніхто вже не оспорує статус судового рішення як акта державної влади, яке є імперативним і містить наказ [5, с. 176]. К. С. Юдельсон особливу увагу надавав примусовій силі судового

рішення [6, с. 140]. М. Б Зейдер, Є. Г. Пушкар та Л. Н Завадська вважали, що в судовому рішенні водночас наявні 2 моменти - декларативний (це акт підтвердження) та імперативний (це наказ) [7, с. 132].

М. Г. Авдюков розкритикував теорію наказу та теорію підтвердження [8, с. 92]. Даний науковець розглядав питання сутності судового рішення у зв'язку із завданнями, формою та змістом судової діяльності. На його думку сутність судового рішення полягає у тому, що воно є актом правосуддя й захищає права сторін та правопорядок у державі шляхом вирішення правових спорів судом першої інстанції між сторонами по суті. Вчений визначив два моменти, з яких складається судовий захист прав. Згідно першого суд повинен встановити права, за захистом яких звернувся позивач до суду, а другий полягає у тому, що суд усуває припущене відповідачем порушення права, домагається щоб сторони діяли згідно з установленим правовідношенням та надає позивачу можливість реалізувати його права [2, с. 78].

Н. А. Чечина та Д. М. Чечот намагалися новеллізувати цю проблему. На їх думку судові рішення є актом правосуддя, що здійснює захист суб'єктивних прав шляхом застосування норм права для вирішення спору по суті й установлення факторів, які мають юридичне значення [2, с. 78; 9, с. 196].

Отже, характерною рисою першого етапу є судові рішення, як правозастосовний документ.

Наступний етап розвитку теорії судового рішення пов'язаний із дослідженням функцій судового рішення. Розширились горизонти наукового пошуку, що надало можливість глибоко та всебічно розглянути вплив судових рішень на суспільні відносини, вивести його на рівень соціального феномена, яким його сприймають сьогодні. Н. А. Чечина першою звертає увагу на певні функції суду та їх реалізацію через судові рішення [9, с. 197]. Виховна функція судового рішення лягла в основу її досліджень. Дещо пізніше її ідея була доопрацьована іншими вченими, зокрема Л. М. Завадська,

крім виховної функції судового рішення, описує правоохоронну та функцію індивідуального регулювання поведінки [10, с. 83].

Функціональний підхід став передумовою для переходу від спрощеного уявлення до усвідомлення доволі складної моделі правозастосовної діяльності суду, що включає тлумачення судом змісту правової норми. Ухвалення судового рішення є застосуванням закону до окремого, конкретного випадку. Встановивши обставини справи, суд оцінює їх з точки зору чинного законодавства і визначає юридичні наслідки у справі [8, с. 534].

Рішення суду як юридичний факт матеріального права - один із найбільш дискусійних напрямів дослідження сутності судового рішення як акта правосуддя стосувався визначення характеру впливу рішення суду на матеріальні правовідносини сторін. Дискусія призвела до виникнення двох крайніх позицій: від повного заперечення можливості рішення суду впливати на матеріальні правовідносини та його дії як юридичного факту матеріального права [11, с. 45] до визнання значення юридичного факту матеріального права за кожним судовим рішенням [12, с. 122].

Обидва вищевказаних крайніх підходи викликають заперечення. Проте, найбільш прийнятним слід вважати більш поміркований підхід, відповідно до якого значення юридичного факту матеріального права мають лише деякі, так звані конститутивні, рішення, тобто рішення за перетворювальними позовами.

Схожої точки зору дотримуються й деякі інші сучасні процесуалісти [13, с. 221], що дотримувалися думки виділити окремо напрям дослідження сутності рішення суду як процесуального документа, оскільки має тісний зв'язок із роботою суддів. Ґрунтуючись на підході до визначення сутності рішення суду як процесуального документа науковці досліджували вимоги до форми та змісту рішення суду як процесуального документа, його складові частини, якість складання тексту рішення тощо [14, с. 93-98].

Експерти галузі кримінального процесу досліджували сутність судового рішення й в дещо іншому напрямі. Судове рішення як логічний силогізм став центральним вектором дослідження.

Грошовий Ю. М. пояснював це тим, що на відміну від цивільного судочинства, у кримінальних справах сфера правосуддя визначена достатньо точно. Під актами правосуддя в кримінальному процесі зазначений вище науковець розуміє процесуальне рішення, в якому суд від імені держави у встановленій національним законодавством процесуальній формі забезпечує завдання правосуддя шляхом вирішення питання винності/невинності особи, котра притягнута до кримінальної відповідальності і про застосування до неї покарання у разі доказу її вини згідно порядку встановленого законом [15, с. 7].

Проте не всі науковці були згодні з таким поглядом на судові рішення. Зокрема В. Я. Дорохов та В. С. Ніколаєв вважали вирок головним, проте не єдиним актом правосуддя у кримінально -процесуальному праві [16, с. 86].

Розмежувала поняття «процесуального акта» в кримінальному процесі та поняття «рішення» П. А. Лупинська. Вона зазначала, що поняття процесуального акту є ширше чим поняття «рішення», оскільки процесуальним актом є і процесуальні дії, а актом-рішенням, що має форму документа є численні рішення по справі й не тільки під час вирішення справи по суті. Рішення, на її думку, являють собою родові поняття, що відтворює сутність акта і містить відповіді на правові питання, що керують рухом справи [17, с. 57].

Науковці в галузі адміністративного процесуального права Н. В. Александрова і Р. О. Куйбіда характеризують дане поняття з точки зору адміністративної суті судового процесу, зазначаючи, що в адміністративному процесуальному праві суд постановляє постанови, якими вирішує вимоги адміністративного позову по суті, усуваючи в такий спосіб публічно-правовий спір [18, с. 131].

Левшин Л. В. зазначав, що судові рішення з одного боку базуються на конкретній правовій нормі і є розпорядженням певної поведінки конкретним учасникам спірних правовідносин, а з іншого боку - судові рішення надає право на приведення в дію державного апарату примусу, здатного в необхідних випадках виконати це рішення незалежно від бажання зобов'язаної особи [19, с. 6-9]. Доцільно зазначити, що О. В. Іванов зазначав, що юридична природа судового рішення характеризується сукупністю його ознак [20, с. 104].

Пленум Вищого адміністративного суду України у постанові «Про судові рішення в адміністративній справі» зазначає, що найважливішим результатом здійснення правосуддя адміністративними судами є ухвалення судового рішення та дає визначення цьому поняттю. Зокрема, судові рішення - це акт правосуддя, ухвалений згідно з нормами матеріального та процесуального права і згідно з конституційними засадами та принципами адміністративного судочинства є обов'язковим до виконання на всій території України [21].

У господарському процесуальному праві, на думку Чернадчука В. Д., Сухоноса В. В., поняття судового рішення пов'язується з його ухваленням відповідно до норм матеріального і процесуального права та фактичних обставин справи, із достовірністю встановлених судом [21, с. 161].

У той же час Тертишніков В. І. трактує судові рішення як акт судової влади, що здійснює захист порушених або оспорюваних прав громадян, юридичних осіб, суспільства та держави шляхом підтвердження наявності або відсутності правовідносин та припису суб'єктам певної поведінки в майбутньому [22, с. 209-210].

Змістовне визначення судового рішення надає Талан Л. Г., дослідник розуміє під ним акт реалізації судової влади та форму здійснення судової юрисдикції, яким на підставі застосованої норми матеріального права розглядається справа, поновлюється законність, упорядковується та вноситься стабільність у правові відносини суб'єктів [23, с. 81].

Варто зазначити, що інститут судового рішення розвивається і досі. Проглянувши статистику змін Цивільно-процесуального кодексу України та Господарсько-процесуального кодексу України, то судові рішення, спочатку, включало в себе тільки інститути рішення суду, ухвали та постанови. З часом їх спочатку об'єднали в одну статтю, а потім додали інститут судового наказу.

Отже, становлення судового рішення в процесуально-правовій науці на теренах України було дещо однотипним, проте притаманними кожному із процесів особливостями.

Це в свою чергу призвело до однаковим правових норм щодо форми реалізації судового рішення в господарському та цивільному процесах.

Судовим рішенням притаманний ряд ознак та особливостей.

Зокрема Курило Н. П. виокремлює такі характерні уніфіковані ознаки інституту судового рішення, як:

- а) має виключно письмову форму;
- б) юридичний факт, зміст якого є обов'язковим для виконання всіма фізичними та юридичними особами без винятку на всій території України;
- в) ухвалення судового рішення здійснюється виключно судом відповідно до норм процесуальних кодексів іменем держави і проголошується від імені держави;
- г) у судовому рішенні зазначається суть матеріально-правового спору та порядок його вирішення відповідно до норм матеріального та процесуального права;
- д) структурованість, з притаманним кожній із його частин змістом;
- є) у судовому рішенні зазначається можливість його оскарження в інстанційно-процесуальному порядку.

При цьому судові рішення мають свої особливості:

- а) вони діють у необмеженому просторі й часі;
- б) незмінність;

в) судові рішення породжують, відновлюють, визнають права, свободи та інтереси як фізичних, так і юридичних осіб;

г) судові рішення підлягають примусовому виконанню і з цих підстав є джерелом обов'язкової сили, оскільки вони ухвалюються від імені держави та її іменем на основі норм процесуального права, зміст якого втілюється в конкретні процесуальні правовідносини;

д) судові рішення є матеріалізованою формою захисту суб'єктивних прав, свобод та інтересів особи, яке має імперативний характер. Незважаючи на те, що в кожному із трьох процесуальних проваджень є свій предмет спору, усе ж вищезазначені особливості є характерними для всіх судових рішень без винятку [25, с. 133].

Найфлейш В. виокремлює такі ознаки акта правосуддя:

1) приймається на основі нормативно-правового акта та спирається на певну норму права, тобто є законним й обґрунтованим;

2) виходить від компетентних органів держави в особі їх посадових осіб;

3) є категоричним, офіційно-владним, обов'язковим для виконання велінням, що охороняється примусовою силою держави;

4) адресований чітко визначеним суб'єктам (тобто є персоніфікованим);

5) поширює норму права на конкретну юридичну ситуацію (виключає поширення на подібні випадки), вичерпує себе однократним застосуванням, тобто розрахований на один раз;

6) має певну, встановлену законом форму документа;

7) містить чітко визначені реквізити [26, с. 43-44].

Синицька Я. П., натомість, виокремлює такі риси судового рішення:

1) судовим рішенням адміністративна справа вирішується по суті;

2) це акт державної влади, який не може бути ухвалений жодним іншим органом, крім суду;

3) судові рішення — це процесуальний акт-документ, який ухвалюється в особливому порядку, визначеному законом. У законі передбачена сама назва цього акта, детально перераховані його реквізити” [27, с. 97].

Зазначені вище думки вчених є цікавими та ґрунтовними, однак найбільш повно ознаки судового рішення описали Комзюк А.Т., Бевзенко В. М. та Мельник Р.С. Зокрема, автори відзначають те, що постанови та ухвали адміністративних судів характеризуються такими основними особливостями:

1) виникають як наслідок публічних спорів. Рішенням адміністративного суду від імені держави усувається спір між сторонами або вирішується питання про захист прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ та організацій, державних і суспільних інтересів;

2) у рішенні від імені України дається оцінка спірної вимоги чи правовідносинам та діям зацікавлених осіб;

3) постановляються виключно судовими органами на основі норм адміністративного процесуального права та ряду інших відповідних галузей права;

4) їх юридична сила, як правило, поширюється виключно на учасників спору;

5) є засобом реалізації норм матеріального права;

6) структура та порядок постановлення чітко визначені в законодавстві;

7) мають державно-владний характер, є обов’язковими для виконання всіма суб’єктами, яким вони адресовані;

8) наділені законною силою, тобто є стабільними та такими, обов’язковість виконання яких забезпечена законом;

9) є виключними, тобто неможливо повторно порушити та розглянути справу, яка вже була предметом адміністративної справи та в якій постановлено відповідне рішення;

10) мета судових рішень полягає:

а) у процесуальному оформленні та фіксуванні волі суду, спрямованій на вирішення спору між сторонами;

б) в охороні прав, свобод, інтересів учасників державносуспільних відносин, безпосередньому захисті підтверджених у суді дійсних матеріальних правовідносин між сторонами і тим самим у захисті норм права, на основі яких виникли правовідносини;

в) у здійсненні виховної функції правосуддя;

г) у забезпеченні примусового дотримання зобов'язаними особами припису, який міститься у рішенні;

11) мають преюдиціальний характер: факти, встановлені під час розгляду адміністративної справи та закріплені постановою або ухвалою адміністративного суду, повторно в іншій справі (цивільній, кримінальній, адміністративній справі) не встановлюються. Преюдиціальність — правило, згідно з яким суд, що виніс рішення, після того, як це рішення набуло чинності (законної сили), не має права знову встановлювати факти або правовідносини, стосовно яких воно було винесено” [28, с. 362].

На підставі дослідження можна зробити висновок, що судові рішення - це складний інститут процесуальної системи. За своєю сутністю незмінний та обов'язковий до виконання акт правосуддя, що ухвалюється лише іменем України відповідно до чинного законодавства.

1.2. Форма реалізації судового рішення

Проведення по розгляду і вирішенню цивільних справ у суді завершується прийняттям актів реалізації судової влади [29]. Так, керуючись статтею 258 Цивільно-процесуального кодексу України (далі - ЦПК України), статтею 232 Господарського процесуального кодексу України (далі - ГПК України) судові рішення у цивільному та господарському процесах реалізується у формі:

а) ухвали;

- б) рішення;
- в) постанови;
- г) судового наказу.

Відповідно до статті 241 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України) судове рішення в адміністративному процесі має форму:

- а) постанови;
- б) ухвали;
- в) рішення.

В свою чергу Кримінально-процесуальний кодекс України (далі - КПК України) у статті 369 зазначає такі форми судового рішення в кримінальному процесі:

- а) вирок;
- б) ухвала;
- в) постанова.

А згідно статті 151-2 Конституції України реалізації рішень Конституційного суду здійснюється у вигляді рішень та висновків. Проте Закон України «Про Конституційний суд України» визначає такі форми реалізації судового рішення, як:

- а) рішення суду;
- б) ухвала;
- в) висновок
- г) забезпечувальний наказ

Повністю встановивши форми судових рішень доцільно визначити їх сутність. Так, згідно пункту 15 статті 4 КАС України ухвалою є письмове або усне рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, яким вирішуються питання, пов'язані з процедурою розгляду адміністративної справи, та інші процесуальні питання [30].

Доцільно зазначити, що визначення терміну ухвали у ЦПК України та ГПК України не має, проте пунктом 2 статті 232 ГПК України та пунктом 2

статті 258 ЦПК України зазначено, що процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених цими Кодексами, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал [31, 32].

Тобто чинний ЦПК України та ГПК України не тільки не дають визначення цьому терміну, а й не повністю конкретизують випадки її застосування. Кримінально-процесуальний кодекс України у пункті 2 статі 369 зазначає, що судові рішення у якому суд вирішує питання, що не відносяться до обвинувачення по суті викладається у формі ухвали. Проаналізувавши положення вищезазначеної статті КПК України ми бачимо, що законодавець також вирішив залишити на розгляд суду випадки, у яких він може постановляти ухвали.

Проте, у статті 86 Закону України «Про Конституційний суд України» застосування ухвали є чітко визначеним, а саме для вирішення питань, пов'язаних із відкриттям, відмовою у відкритті, закриттям провадження у справі, іншими процесуальними діями, клопотаннями, процедурою розгляду справ [33].

Отже, ухвала - це форма реалізації судового рішення, яка вирішує питання пов'язані з процедурою розгляду справ.

Андронов І. В. зазначає, що з точки зору процесуального права рішення суду - це ухвалений у визначеному процесуальним законом порядку судовий акт, яким закінчується судовий розгляд та вирішується справа по суті [34, с. 8].

У пункті 13 статті 4 КАС України визначено рішення суду як рішення суду першої інстанції, в якому вирішуються позовні вимоги. Проте, у ЦПК України та ГПК України не дають визначення цьому терміну і лише визначають його зміст та питання, що вирішуються судом під час його ухвалення. За своєю сутністю вони їх визначення може бути тотожним

терміну рішення суду, що зазначено вище у положеннях КАС України. Щодо рішення Конституційного суду, то їх ухвалює: велика палата - за результатами розгляду справ за конституційними поданнями щодо конституційності законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та щодо офіційного тлумачення Конституції України, а також за результатами розгляду справ за конституційними скаргами у разі відмови сенату в розгляді справи за конституційною скаргою на розсуд великої палати та сенат - за результатами розгляду справ за конституційними скаргами [33].

У КПК України, як зазначалось вище рішення суду як форма реалізації судового рішення відсутня в силу специфіки суспільних відносин, про які йшла у підрозділі 1.1, проте є вирок - судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку [35].

Поняття постанови визначено у пункті 14 статті 4 КАС України, зокрема постанова - письмове рішення суду апеляційної або касаційної інстанції в адміністративній справі, у якому вирішуються вимоги апеляційної чи касаційної скарги. Окрім адміністративного процесу постанови використовуються й у кримінальному, цивільному та господарському процесах, проте у останніх двох він не знаходить свого правового визначення і ЦПК України та ГПК України закріплюють лише загальні положення змісту постанов, порядку ухвалення та набрання законної сили. КПК України у частині 3 статті 369 можливість приймання постанов у окремих випадках судами касаційної інстанції, проте її визначення аналогічно не закріплено нормами даного кодексу, не зважаючи на присутність норм щодо її змісту та ознак.

На підставі цього можна зробити висновок, що постанова як форма судового рішення та акт судової влади вирішує справу по суті та є обов'язковою до виконання, має обов'язкову письмову форму та характеризується незмінністю.

Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ визначає стаття 148 ГПК України, зокрема судовий наказ може бути видано тільки за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договором, укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб при цьому вона має право звернутися до суду з вимогами, визначеними у частині першій цієї статті, в наказному або спрощеному позовному провадженні на свій вибір. А стаття 147 цього кодексу зазначає, що судовий наказ - це особлива форма судового рішення, що видається судом за результатом розгляду справ, що зазначені статтею 148 ГПК України. Судовий наказ, як форму судового рішення також визначає і ЦПК України у статті 160 та зазначає, що видається він лише за розглядом певних вимог, які чітко визначені у статті 161 цього кодексу:

1) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку;

2) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника;

3) заявлено вимогу про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та 3 відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості;

4) заявлено вимогу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину - однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей - половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб;

5) заявлено вимогу про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини

відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб;

б) заявлено вимогу про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів;

в) заявлено вимогу до юридичної особи або фізичної особи - підприємця про стягнення заборгованості за договором (іншим, ніж про надання житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення), укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [31].

Конституційний суд України (далі КС України) під час своєї діяльності у випадках, передбачених пунктом 7 статті 9 Закону України «Про Конституційний суд України» може видавати про вжиття заходів щодо забезпечення конституційної скарги забезпечувальний наказ. Висновки КС України являють собою судовий акт, який містить результат розгляду питання та сформований у вигляді відповіді на альтернативне запитання. Національне законодавство не дає точного визначення цьому терміну [33].

Отже, форми реалізації судового рішення застосовуються залежно від змісту питання, яке вирішує суд. Їх перелік яких чітко закріплений у національному законодавстві, проте визначення врегульовано не всіма відповідними галузевими законодавчими актами, що може спричинити непорозуміння у процесі реалізації судових рішень, у зв'язку з чим постає проблема їх тлумачення у національному процесуальному законодавстві.

1.3. Процесуальні гарантії виконання судових рішень

Судове рішення справедливо вважається основою для встановлення законності, ствердження верховенства права, вирішення тих чи інших спірних або безспірних відносин. Проте ефективність судової системи формується не лише справедливим судочинством, а й виконанням, добровільним чи примусовим, постановленого рішення, адже від цього залежить довіра громадян до судової гілки влади, її авторитет у суспільстві [36, с. 4].

Слово «гарантія» «походить від французького слова *garantie* – порука; умова, яка забезпечує щось. В сучасному розумінні цього слова – це умови, що забезпечують успіх чого-небудь [37, с. 481]. Зрозуміло, що таке визначення поняття гарантії не може дати відповідь про природу процесуальних гарантій, але вже можна зробити висновок, що ключовим елементом у визначенні сутності гарантій є певні умови, що, в більшій чи меншій мірі, забезпечують щось. Вочевидь, процесуальні гарантії – це різновид правових гарантій. Останні прийнято визначати як встановлені законом засоби забезпечення використання, дотримання, виконання і застосування норм права. Є два види правових гарантій – нормативно-правові та організаційно-правові. В свою чергу, нормативно-правові гарантії поділяються на матеріальні і процесуальні [38, с. 555].

У енциклопедичних джерелах правові гарантії пов'язують з нормами права, їх реалізацією, застосуванням. Якщо звернутися до більш високого рівня узагальнень правових явищ, які забезпечують створення, застосування норм права, то в теорії права цим вимогам відповідає поняття механізму правового регулювання.

Механізм правового регулювання – це система правових способів, за допомогою яких здійснюється упорядкування суспільних відносин відповідно до цілей та завдань правової держави. Основні структурні

елементи механізму правового регулювання – це норми права, правовідносини та акти реалізації юридичних прав і обов’язків [39, с. 341].

На думку С. А. Комарова і А.В. Малько, гарантії – це сукупність умов і способів, які дозволяють безперешкодно реалізувати правові норми, користуватися суб’єктивними правами і виконувати юридичні обов’язки [40, с. 386]. Саме процесуальні гарантії, як правові засоби, що знаходять своє вираження у нормах права, забезпечують всім суб’єктам можливість не тільки виконувати обов’язки і використовувати надані їм законодавством права.

На основі статті 124 Конституції України судові рішення ухвалюються судами іменем України та є обов’язковими до виконання на всій території України. І саме виходячи з обов’язковості реалізації судового рішення потрібне чітке правове регулювання їх виконання, оскільки не кожна зобов’язана особа має бажання виконувати владний припис суду [41].

Відповідно до пункту 1 статті 2 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» держава гарантує виконання рішення суду про стягнення коштів та зобов’язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є державний орган, державне підприємство, установа, організація, юридична особа, примусова реалізація майна якої забороняється відповідно до законодавства. Під примусовою реалізацією майна юридичних осіб слід розуміти відчуження об’єктів нерухомого майна та інших основних засобів виробництва, з використанням яких юридичні особи провадять виробничу діяльність, а також акцій (часток, паїв), що належать державі та передані до їх статутного фонду [42].

Статтею п’ятою вищевказаного закону передбачена компенсація у випадку не перерахування коштів протягом трьох місяців центральним орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, за рішенням суду про стягнення коштів, крім випадку, зазначеного в частині четвертій статті 4 цього Закону (у разі відсутності необхідних документів та відомостей кошти перераховуються на

відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, про порядок виплати коштів з якого державний виконавець повідомляє в установленому порядку стягувача не пізніше наступного дня після перерахування коштів.), йому виплачується компенсація в розмірі трьох відсотків річних від несплаченої суми за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Компенсація нараховується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів протягом п'яти днів з дня отримання ним повідомлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, про перерахування коштів, крім випадку, коли кошти перераховуються на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби. У разі якщо кошти за рішенням суду не перераховані стягувачу з відповідного рахунка органу державної виконавчої служби протягом десяти днів з дня надходження всіх необхідних для цього документів та відомостей, стягувачу виплачується компенсація в розмірі, встановленому частиною першою цієї статті, за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду [42].

Виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про виконавче провадження», з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень».

Проте необхідно зазначити, що дія цього Закону не поширюється на рішення суду, стягувачем за якими є державний орган, державне підприємство, орган місцевого самоврядування, підприємство, установа, організація, що належать до комунальної власності. Законом, що зазначений вище, держава гарантує, що у разі якщо рішення суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи не виконано протягом шести

місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, його виконання здійснюється за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду і виконується в подальшому Державною казначейською служби України в порядку передбаченому даним Законом [42].

Примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції та інститут приватних виконавців. Вимоги виконавців щодо виконання рішень суду є обов'язковими для усіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України.

Доцільно звернути увагу, що відповідно до частини другої статті 27 Закону України «Про виконавче провадження» з боржників стягується виконавчий збір у розмірі 10 відсотків від суми боргу. Це в певній мірі стимулює особу до виконання приписів судового рішення в добровільній форму.

Також хочемо вказати на частину третю пункту 19 статті 18 Закону України «Про виконавче провадження», в якому передбачено право державного виконавця звертатись до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника-фізичної особи або керівника божника-юридичної особи за межі України у разі ухилення боржника від виконання ним покладених на нього обов'язків [43]. У статті 36 вищевказаного Закону передбачено у разі відсутності відомостей про місце проживання, перебування боржника - фізичної особи, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про розшук боржника або дитини. Якщо боржник юридична особа, то виконавець здійснює його шляхом подання запитів до відповідних органів, установ або проведення перевірки інформації про майно чи доходи боржника, що міститься в базах даних і реєстрах, та перевірки майнового стану боржника за місцем проживання (перебування) або його місцезнаходженням. При необхідності розшуку

транспортного засобу боржника виконавець виносить постанову про такий розшук, яка є обов'язковою для виконання поліцією. Розшук транспортного засобу боржника припиняється в разі його виявлення, про що виконавцем не пізніше наступного робочого дня виноситься постанова про зняття майна з розшуку. Хоча такий вплив на боржника виглядає дещо радикальним, проте є одним із найбільш дієвих заходів спонукання боржника до виконання його зобов'язань та є необхідним для забезпечення повного і своєчасного виконання судових рішень [43].

Стаття 75 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено накладення штрафу за не виконання рішень суду, а після накладення штрафу на боржника, державним виконавцем встановлюється новий строк, протягом якого боржник зобов'язаний виконати дане рішення суду. В разі, якщо боржник повторно не виконує рішення суду, державний виконавець накладає штраф у подвійному розмірі та звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення боржника до кримінальної відповідальності відповідно до закону (це ст. 164 КК України за злісне ухилення від сплати аліментів, - заборгованість у розмірі що сукупно перевищує суму відповідних платежів за шість місяців, це ст. 382 КК України за умисне невиконання рішення суду при відкритті боржником нових рахунків в банківських установах після накладення арешту на кошти боржника крім цього про притягнення особи до кримінальної відповідальності за ознаки злочину, передбаченого ст. 388 КК України за розтрату, відчуження, приховування, підміну, пошкодження, знищення майна або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт, із заставленим майном або майном, яке описано, чи порушення обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, здійснене особою, якій це майно ввірено, а також здійснення представником банку або іншої фінансової установи банківських операцій з коштами, на які накладено арешт [43].

Водночас справедливо буде зазначити, що законодавець намагається врегулювати нагальну проблему. Саме з метою підвищення ефективності

виконання судових рішень було запроваджено інститут приватних виконавців. Окрім того, нові процесуальні кодекси містять певні розділи, що визначають судовий контроль за виконанням судового рішення.

Зокрема Господарський процесуальний кодекс України (в редакції до 15.12.2017 р.) містив ст. 121², що визначала порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців. ГПК України в редакції від 28.08.2018 містить розд. VI, який регламентує порядок здійснення судового контролю за виконанням судових рішень. Зокрема, з'явилося положення про те, що пропущений строк на оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення може бути поновлений судом, якщо цей строк пропущено з поважних причин.

Суттєвою новелою, яка знайшла своє відображення процесуальному законодавстві, є встановлений статтею 453 ЦПК України обов'язок для відповідного органу державної виконавчої служби або приватного виконавця повідомити суд та заявника про виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду скарги, не пізніше ніж у 10-денний строк з дня її одержання [45].

Крім того, законодавець вирішив питання щодо розподілу судових витрат за подання скарги у процесі виконання судового рішення. Якщо скаргу було задоволено, витрати покладаються на орган державної виконавчої служби чи приватного виконавця. У разі відмови у задоволенні скарги судові витрати несе заявник.

У Цивільно-процесуальному кодексі України, було здійснено доповнення розділом VII: Судовий контроль за виконанням судових рішень. Оскільки положення цього розділу за змістом аналогічні до тих, які містить Господарський процесуальний кодекс України, вони не потребують повторного аналізу.

Кодекс адміністративного судочинства України (далі - КАС України) передбачає три процесуальні форми контролю за виконанням судового рішення:

а) суд може зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення;

б) суд може накласти на керівника суб'єкта владних повноважень, відповідального за виконання рішення, штраф у сумі від 20 до 40 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

в) суд здійснює розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність органу державної виконавчої служби, приватного виконавця в порядку, визначеному статтею 287 КАС України [30].

Якщо вести мову про першу форму судового контролю за виконанням судового рішення, то варто зазначити, що ст. 382 КАС України встановлено саме право, а не обов'язок суду, який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, зобов'язати суб'єкта владних повноважень, проти якого ухвалено судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення. У зв'язку з чим суд майже ніколи не застосовує цю форму контролю з власної ініціативи. До того ж на практиці постають питання про те, коли суд може встановити судовий контроль за виконанням рішення суб'єктом владних повноважень [30].

Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про огляд практики застосування судами 267 статті КАС України» №3 від 13.03.2017 р. зазначає, що встановити судовий контроль за виконанням рішення суб'єктом владних повноважень – відповідачем у справі суд першої чи апеляційної інстанції може під час прийняття постанови у справі. Такий контроль здійснюється судом першої інстанції шляхом зобов'язання надати звіт про виконання судового рішення, розгляду поданого звіту на виконання постанови суду першої, апеляційної чи касаційної інстанцій, а у разі

неподання такого звіту – шляхом встановлення нового строку для подання звіту та накладення штрафу [44].

З урахуванням дослідження вище доцільно сказати, що позивачеві необхідно подавати клопотання про встановлення судового контролю за виконанням рішення суб'єктом владних повноважень до винесення постанови у справі. Щодо накладення судом штрафу слід зазначити, що це доволі дієвий стимул для ефективного виконання рішення суб'єктом владних повноважень. Адже штраф накладається не на весь державний орган, а персонально на його керівника. Сума штрафу коливається від 20 до 40 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Варто зазначити, що третьою формою судового контролю в адміністративному процесі є розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця в порядку, визначеному статті 287 КАС України. Дана правова норма надає учаснику виконавчого провадження (крім державного та приватного виконавця) право на звернення до суду з позовною заявою, якщо вони вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

До процесуальних гарантій також відноситься поворот виконання рішення. Відповідно до статті 444 ЦПК України це цивільна процесуальна гарантія захисту майнових прав особи, яка полягає у поверненні сторін виконавчого провадження в попереднє становище внаслідок скасування відповідної підстави для виконання рішення та повернення стягувачем відповідачу всього одержаного за рішенням, що було скасовано у встановленому законом порядку.

Отже, процесуальні гарантії виконання судового рішення знайшли свої вираження у національному законодавстві, мають доволі продуманий механізм для здійснення судового контролю за виконанням рішень.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1. Роль суду у виконавчому провадженні

Відповідно до національного процесуального законодавства України та Закону України «Про виконавче провадження» роль суду в системі виконавчого провадження є багатосторонньою і важливою та її можна поділити два основні види під час процесу діяльності виконання судового рішення у виконавчому провадженні, зокрема на:

а) розгляд справ за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби .

б) розгляд заяв (подань) державного виконавця, стягувачів, боржників стосовно вирішення певних питань щодо руху виконавчого провадження [45, с. 127];

З метою усунення недоліків у розгляді таких скарг, а також роз'яснення питань, що виникли у суддів, забезпечення правильного й однакового застосування відповідного законодавства, керуючись статтею 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ дав судам такі роз'яснення:

Одним із засобів юридичного захисту сторін виконавчого провадження при проведенні виконавчих дій є судовий контроль за виконанням судових рішень у цивільних справах, який передбачає, зокрема, можливість здійснення певних процесуальних дій у виконавчому провадженні лише з дозволу суду, а також обов'язок суду розглянути скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної

виконавчої служби й позови, що виникають із відносин щодо примусового виконання судових рішень.

При розгляді скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби суди повинні враховувати, що Законом про виконавче провадження передбачено заборону на зловживання процесуальними правами під час здійснення виконавчого провадження. Так, державний виконавець зобов'язаний вживати передбачені Законом України «Про виконавче провадження» заходи примусового виконання рішень, неупереджено, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії, а особи, які беруть участь у виконавчому провадженні, зобов'язані сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі вчинення виконавчих дій (частина сьома статті 12). У зв'язку із цим у разі доведення факту зловживання процесуальними правами чи невиконання обов'язків, передбачених статтею 18 Закону України «Про виконавче провадження», під час здійснення виконавчого провадження зазначене може бути підставою для відповідного реагування, зокрема звернення до суду з поданням про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України.

Відповідно до статті 57 зазначеного вище закону при визначених умовах у разі невиконання боржником рішення самостійно державний виконавець виносить постанови про стягнення виконавчого збору, про накладення штрафу та про стягнення витрат, пов'язаних із організацією та проведенням виконавчих дій.

Враховуючи, що відповідно до частини четвертої статті 74 Закону України «Про виконавче провадження», частини другої статті 292 ЦПК України рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ.

Враховуючи, що провадження з виконання судових рішень є завершальною і невід'ємною частиною (стадією) судового провадження по конкретній справі, в якій провадження за скаргою не відкривається, а за

подання позовної заяви сплачено відповідний судовий збір, ні ЦПК України, ні Законом України «Про судовий збір» не передбачено необхідність сплати судового збору за подання скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, то за подання скарги судовий збір не сплачується.

Справи за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи посадової особи державної виконавчої служби розглядаються судом за загальними правилами ЦПК з особливостями, встановленими статтею 386 ЦПК, за участю державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, рішення, дії або бездіяльність якої оскаржуються. До участі у справі як заінтересованої особи залучається інша сторона виконавчого провадження, оскільки судовим рішенням може бути вирішено питання про її права чи інтереси.

Якщо під час розгляду скарги судом буде виявлено порушення закону, недоліки в діяльності державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, учасників виконавчого провадження і встановлено причини та умови, що сприяли вчиненню порушення, суд має постановити окрему ухвалу керуючись нормами статті 262 ЦПК України [29].

Отже, дана постанова на основі узагальненої судової практики та керуючись нормами чинного законодавства роз'яснює усі проблемні питання, що можуть виникати під час оскарження дій чи бездіяльності виконавців цим самим показує роль суду у виконавчому провадженні.

Якщо вести мову про рух виконавчого провадження, то першочергово слід керуватись «Інструкцією з організації примусового виконання рішень» виданою Міністерством юстиції України.

Згідно даного документу державний виконавець стикається з такими практичними моментами, де без рішення суду він не може виконати свої обов'язки у повній мірі. Наприклад: згідно частини 1 розділу 8 лише за

рішенням суду виконавець (державний або приватний) може обмежити особу у виїзді з України.

Значну роль суд відіграє видачею виконавчих листів, адже за кожним судовим рішенням на підставі заяви осіб, на користь яких воно ухвалено, чи прокурора, який представляв інтереси громадянина або держави в суді, видається один виконавчий лист. При втраті оригіналу виконавчого листа суд, який його видав має право за заявою стягувача або поданням державного виконавця видати його дублікат, це відноситься і до судових наказів (згідно п. 17.4 перехідних положень ЦПК України) [42].

Також суди затверджують мирові угоди сторін виконавчого провадження та відмови стягувача від подальшого виконання судового рішення. Надають роз'яснення судового рішення, відстрочку або розстрочку виконання рішення, а також встановлення способу і порядку виконання рішення чи його зміна. Лише даний спектр діяльності міцно закріплює одну з визначних ролей суду у виконавчому провадженні.

Варно зазначити, що розгляд справ про тимчасове направлення дитини до дитячого чи медичного закладу та розгляд справ про оголошення боржника у розшук чи дитини, яку необхідно передати стягувачу здійснюється судом Законом України «Про виконавче провадження» не дає виконавцю (державному чи приватному) діяти без відповідної судової ухвали як форми судового рішення.

Окремо виділяю такий аспект, як розгляд судом справ щодо примусового входження до житлового приміщення чи іншого володіння особи. Оскільки стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Державний виконавець, відповідно до пп. 5 п. 5 статті 18 Закону України «Про виконавче провадження» лише за наявності вмотивованого рішення суду про примусове проникнення до житла чи іншого володіння фізичної особи безперешкодно входити на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень боржника - фізичної особи, особи,

в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, проводити в них огляд, у разі потреби примусово відкривати їх в установленому порядку із залученням працівників поліції, опечатувати такі приміщення, арештовувати, опечатувати та вилучати належне боржникові майно, яке там перебуває та на яке згідно із законом можливо звернути стягнення. Примусове проникнення на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень у зв'язку з примусовим виконанням рішення суду про виселення боржника та вселення стягувача і рішення про усунення перешкод у користуванні приміщенням (житлом) здійснюється виключно на підставі такого рішення суду [43, 71, с. 243-244].

Згідно положень статті 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [41]. З цього і випливає роль суду у виконавчому провадженні, що створює певний відповідний контроль за діяльністю державних та приватних виконавців. Заборона обмежувати права юридичних та фізичних осіб без вмотивованого рішення суду, що видане керуючись нормами чинного законодавства.

Підводячи підсумок слід сказати, що роль суду у виконавчому провадженні полягає як у розгляді заяв виконавців, стягувачів, боржників стосовно вирішення певних питань щодо руху виконавчого провадження так і у розгляді справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність виконавців.

2.2. Функції суду у виконавчому провадженні

За лексичним значенням термін «функція» означає «обов'язок, коло діяльності, призначення, роль». Поняття «функція» використовується для характеристики певного кола діяльності, що виконується яким-небудь органом чи особою. Разом із тим цим поняттям оперують для позначення

зовнішнього прояву властивостей якого-небудь предмета у певній системі відносин. Це означає, що функції судової влади залежатимуть від місця й ролі суду в певному суспільстві [54].

Оскільки керуючись Законом України «Про виконавче провадження» прослідковується наявність широкого кола питань діяльності суду в процесі проведення виконавчих дій, доцільно їх умовно розділити на дві основоположні групи:

- а) розгляд заяв (подань) виконавця, стягувачів, боржників стосовно вирішення певних питань щодо руху виконавчого провадження;
- б) розгляд справ за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби [27].

А також з дослідження ролі суду у виконавчому провадженні можна зазначити що суд, при розгляді даних справ виконує дві основні функції: забезпечувальну та контрольну [27].

Реалізація забезпечувальної функції відбувається через попереднє санкціонування судом найбільш важливих процесуальних виконавчих дій, вчинення яких потребує встановлення додаткових гарантій законності та дотримання відповідних прав їх учасників, які, власне, і забезпечуються судом [50]. При цьому забезпечувальна функція суду реалізується при вирішенні таких правових питань, як:

- 1) вирішення питання про негайне виконання судових рішень; видача виконавчих листів;
- 2) видача дубліката виконавчого листа або судового наказу; поновлення пропущеного строку пред'явлення виконавчого документа до виконання;
- 3) постановлення ухвал про відкладення вчинення виконавчих дій; прийняття рішення про відстрочку чи розстрочку виконання, а також про зміну способу і порядку виконання;
- 4) роз'яснення судових рішень;

- 5) затвердження мирової угоди на стадії примусового виконання;
- 6) скорочення строків зупинення виконавчого провадження; постановлення ухвали про розшук боржника або дитини;
- 7) вирішення питання про тимчасове влаштування дитини у дитячий чи лікувальний заклад;
- 8) визначення долі боржника у спільному майні;
- 9) вирішення спору про розмір заборгованості по аліментах; визначення порядку подальшого виконання рішення про виселення з наданням іншого житлового приміщення у випадку його ненадання у визначений строк;
- 9) вирішення питання про поворот виконання [50].

Так, видача виконавчих листів полягає в тому, що за кожним судовим рішенням, яке набрало законної сили, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, чи прокурора, який здійснював у цій справі представництво інтересів громадянина або держави в суді, видається один виконавчий лист. Замість втраченого оригіналу виконавчого листа або судового наказу суд, який видав виконавчий лист або судовий наказ, має право за заявою стягувача або поданням державного виконавця видати його дублікат керуючись положеннями п. 17. 4. ЦПК України та п. 19.4 ГПК України.

Вирішення питання про негайне виконання судових рішень, полягає в тому, що саме суд допускає негайне виконання рішень у справах про: стягнення аліментів, присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, - у межах суми стягнення за один місяць, поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника, відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала, розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб, примусову госпіталізацію чи продовження строку примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу.

Поновлення пропущеного строку пред'явлення виконавчого документа полягає в тому, що стягувач, який пропустив строк пред'явлення виконавчого документа до виконання має право звернутися із заявою про поновлення строку пред'явлення до суду, який видав виконавчий документ, або до суду за місцем виконання. Зазначене вище положення регламентоване статтею 12 Закону України «Про виконавче провадження» [41].

Питання про тимчасове влаштування дитини у дитячий чи лікувальний заклад може виникнути при виконанні рішення про відібрання дитини, для цього суд у десятиденний строк розглядає справу в судовому засіданні з викликом сторін та за обов'язковою участю представників органів опіки та піклування відповідно до статті 437 ЦПК України. Неявка сторін не є перешкодою для вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу [31]. Це зроблено для того, що не гальмувати судовий процес. Оскільки сторони, не з'являючись на судові засідання відстрочують прийняття судом відповідного рішення, що негативним чим може вплинути і на саму дитину.

Згідно з діючим законодавством ці питання вирішуються у судових засіданнях із постановленням відповідних ухвал. Приймаючи до розгляду заяву (подання), суд має виходити з кола питань виконавчого провадження, віднесених законом до його компетенції, і не може приймати до розгляду заяви з питань, які має вирішувати відповідно до наданих повноважень державний виконавець. Задовольняючи заяву (подання), суд в ухвалі зазначає, яке саме питання виконавчого провадження нею вирішено.

Контрольна функція суду реалізується шляхом розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час примусового виконання, якими порушено права чи інтереси учасника виконавчого провадження чи особи яка залучається до проведення виконавчих дій.

Серед таких справ слід виділити:

- 1) Розгляд скарг на постанову про відкриття виконавчого провадження або про відмову у відкритті виконавчого провадження;
- 2) розгляд скарг на постанову про відкладення відкриття виконавчого провадження чи про відкладення вчинення виконавчих дій;
- 3) розгляд скарг на постанову про зупинення виконавчого провадження;
- 4) розгляд скарг на постанову про закінчення виконавчого провадження або про повернення виконавчого документа і авансового внеску стягувачеві; розгляд скарг на оцінку майна;
- 5) розгляд позовів про визнання права власності на майно та звільнення майна від арешту;
- 6) розгляд скарг на дії (бездіяльність) державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби;
- 7) розгляд скарг на постанову про накладення штрафу за невиконання рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії;
- 8) розгляд скарг на постанову про відмову у розшуку майна боржника;
- 9) розгляд скарг на постанову про стягнення виконавчого збору;

Варто розуміти, що контрольна функція з одного боку обмежує інститут виконавців у сваваллі та недотриманні норм закону, рейдерського захвату, тощо. А з іншого боку бюрократизує процедуру виконання судових рішень, затягуючи даний процес на місяці та роки.

Отже, можна виділити дві головні функції суду у виконавчому провадженні - контрольну і забезпечувальну. Кожна з яких є надзвичайно важливою та відображає роль суду у процесі виконання судових рішень.

2.3. Повноваження суду у виконавчому провадженні

Дослідженню правового регулювання повноважень суду у виконавчому провадженні досить не широко розглядалось науковцями. Проте варто виділити В. М. Притуляка, який зазначає наступне: діяльність суду у виконавчому провадженні спрямована на забезпечення оперативності та ефективності функціонування органів виконання в процесі реалізації судових рішень та здійснюється у формі судового контролю за діяльністю державних виконавців [44, с. 11]. На нашу думку бюрократичний характер процедур в певній мірі відтягує виконання судового рішення, тим самим похитує віру юридичних та фізичних осіб в обов'язковість виконання судового рішення.

У процесі виконання судових рішень суд вирішує численні процесуальні питання, з яких впливають його повноваження:

- 1) Виправляти помилки у виконавчому листі та визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню.
- 2) Видачі дубліката виконавчого листа або судового наказу.
- 3) Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання; мирової угоди у процесі виконання або відмови стягувача від примусового виконання;
- 4) Відстрочки і розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу і порядку виконання.
- 5) Тимчасового влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.
- 6) Оголошення розшуку боржника або дитини.
- 7) Примусового проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) Звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках.
- 9) Вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України.
- 10) Заміна сторони виконавчого провадження.

11) Визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами; повороту виконання.

Виправлення помилки у виконавчому листі та визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню закріплене у підпункті 25 пункту 1 статті 365 ЦПК України та статтею 432 ЦПК України. Якщо виконавчий лист за змістом і формою не відповідає вимогам до виконавчого документа, суд, який видав виконавчий лист, може, за заявою стягувача або боржника, виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі цього листа, чи визнати його таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за виконавчим листом. Таку заяву суд розглядає у десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і постановляє ухвалу. При цьому неявка сторін виконавчого провадження не перешкоджає розгляду заяви. До розгляду заяви суд має право своєю ухвалою зупинити стягнення за виконавчим листом, а також витребувати виконавчий лист. Розглянувши заяву, суд ухвалою вносить виправлення до виконавчого листа, а у разі якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю або частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин, суд визнає виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню повністю або частково. Якщо стягнення за таким виконавчим листом уже відбулося повністю або частково, суд одночасно, на вимогу боржника, стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за виконавчим листом [31, 32].

Видача дубліката виконавчого листа або судового наказу регулюється пп. 19.4 п. 19 перехідних положень ГПК України та пп. 17.4. п. 17 перехідних положень ЦПК України. Керуючись ними замість втраченого оригіналу виконавчого листа або судового наказу суд має право видати його дублікат за заявою стягувача або поданням державного виконавця. Суд, який видав виконавчий лист про стягнення аліментів, також має право видати дублікат

виконавчого листа за поданням державного виконавця у разі встановлення кількох місць роботи боржника чи отримання ним доходів [31, 32].

Відповідна заява розглядається судом, який видав виконавчий лист або судовий наказ, у судовому засіданні з викликом сторін і заінтересованих осіб, однак їх неявка не є перешкодою для вирішення цього питання. За видачу дубліката справляється плата в розмірі 3 гривень відповідно до частини другої статті 4 Закону України "Про судовий збір".

Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання зазначені у статті 327 ГПК України та статті 432 ЦПК України. А оскільки вони за своїм змістом являються аналогічними, то не потребують окремого розгляду. У разі пропуску строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання суд за заявою стягувача може поновити пропущений строк з причин, визнаних судом поважними. Відповідна заява подається до суду, який видав виконавчий лист, або до суду за місцем виконання і розглядається в судовому засіданні з повідомленням сторін, які беруть участь у справі. їхня неявка не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд повинен розглянути таку заяву в десятиденний строк.

Повноваження суду при затвердженні мирова угода у процесі виконання або відмова стягувача від примусового виконання зазначені у статті 434 ЦПК України та статті 330 ГПК України. Положення щодо укладення мирових угод у зазначених вище кодексах тотожні, тому ми розглянемо дані повноваження разом. Мирова угода, укладена між сторонами, або відмова стягувача від примусового виконання у процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її до суду за місцем виконання рішення для визнання. Розглядаючи ці звернення, суд має право перевірити і не визнати мирову угоду або не прийняти відмови стягувача від примусового виконання, якщо це суперечить закону або порушує права чи свободи інших осіб. Суд повинен роз'яснити сторонам наслідки таких процесуальних дій і

перевірити, чи не обмежений представник сторони, який висловив намір вчинити ці дії, у повноваженнях на їх вчинення. За результатами розгляду суд постановляє ухвалу про прийняття відмови стягувача від примусового виконання або ухвалу про визнання мирової угоди.

Відстрочка і розстрочка виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання чітко визначені 435 ЦПК України та статтею 331 ГПК України. Суд, який видав виконавчий документ, за заявою державного виконавця або за заявою сторони може розглянути питання про відстрочку або розстрочку виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання рішення та у виняткових випадках відстрочити або розстрочити виконання, змінити чи встановити спосіб і порядок виконання рішення. Підставою для задоволення заяви є наявність обставин, що утруднюють виконання рішення (хвороба боржника або членів його сім'ї, відсутність присудженого майна в натурі, стихійне лихо тощо). Суд у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні з викликом сторін [31, 32].

Ст. 437 ЦПК України регулюється вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу. Зазначене питання вирішується судом за поданням державного виконавця. Суд у десятиденний строк розглядає його в судовому засіданні з викликом сторін та за обов'язковою участю представників органів опіки та піклування, однак їх неявка не є перешкодою для його вирішення [31].

Стаття 438 ЦПК України врегульовує правовідносини з приводу оголошення розшуку боржника або дитини. Відповідно до ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження» у разі відсутності відомостей про місце проживання, перебування чи місцезнаходження боржника - фізичної особи, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини державний виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про розшук боржника або дитини [31, 41].

Варто зазначити, що розшук оголошується за місцем виконання рішення або за останнім відомим місцем проживання (перебування)

боржника або дитини чи місцезнаходження їхнього майна, або за місцем проживання (перебування) стягувача. Суд розглядає відповідне подання протягом десяти днів і має право витребувати від державного виконавця всі необхідні документи для вирішення питання про оголошення розшуку. Виконання ухвали про оголошення розшуку боржника або дитини покладається на органи внутрішніх справ. Розшук боржника - фізичної особи або дитини здійснюють органи внутрішніх справ, а розшук боржника - юридичної особи організовує державний виконавець. Усі витрати, пов'язані з проведенням розшуком, стягуються з боржника за ухвалою суду.

Примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи як повноваження суду відповідно до статті 439 ЦПК України та згідно із ст. 30 Конституції України, статті 311 ЦК України проникнення до житла чи до іншого володіння фізичної особи, проведення в ньому огляду чи обшуку може відбутися лише за вмотивованим рішенням суду. Виходячи зі змісту п. 25 ст.353 ЦПК України таким судовим рішенням є ухвала суду першої інстанції, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку. Питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної особи або особи, у якої знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, щодо якої є виконавчий документ про її відібрання, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішується судом за місцезнаходженням житла чи іншого володіння особи за поданням державного виконавця. Такі подання суд розглядає негайно, без виклику чи повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб, за участю державного виконавця [21, 31, 53].

Суд за поданням державного виконавця, погодженим з начальником відділу державної виконавчої служби, вирішує питання про звернення стягнення на належні боржнику від інших осіб грошові кошти, що знаходяться на рахунках цих осіб в установах банків та інших фінансових установах, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб). Суд негайно розглядає відповідне подання державного

виконавця, без виклику чи повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб, за участю державного виконавця [41].

Повноваження суду стосовно вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України зазначено у статті 441 ЦПК України. На підставі вищеназваної статті суд, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб), має право вирішити питання про тимчасове обмеження боржника - фізичної особи або керівника боржника - юридичної особи у праві виїзду за межі України. Розгляд цього питання ініціює державний виконавець шляхом звернення до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби з відповідним поданням, погодженим з начальником відділу державної виконавчої служби. Суд негайно розглядає це подання, без виклику чи повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб, лише за участю державного виконавця.

Повноважень суду щодо заміни сторони виконавчого провадження слід розглянути досить широко. На підставі частини 2, 3 ст. 14 КАС України, «постанови та ухвали суду в адміністративних справах, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання на всій території України. Невиконання судових рішень тягне за собою відповідальність, встановлену законом».

Частиною 1 статті 14 ЦПК України закріпила – «Судові рішення, що набрали законної сили, обов'язкові для всіх органів державних влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, - і за її межами» [30, 31, 50]. Відповідно до статтею 1 Закону України «Про виконавче провадження», саме виконавче провадження являється завершальною стадією судового провадження. Виконавче провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) – це сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в

межах повноважень, визначених Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами [50].

На підставі статті 3 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчою службою підлягають виконанню такі виконавчі документи: виконавчі листи, видані судами, накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду, ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних та кримінальних справах, у випадках, передбачених законом, судові накази, виконавчі написи нотаріусів, посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі рішень цих комісій, постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, рішення органів державної влади, прийняті з питань володіння і користування будівлями та майном, постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій та накладення штрафу, рішення інших органів державної виконавчої влади, у випадках, якщо за законом їх виконання покладено на державну виконавчу службу, рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання та застосування практики Європейського суду з прав людини» [43, 50, 52].

За умови стрімкого розвитку підприємницької діяльності в Україні, коли відбуваються припинення юридичних осіб в результаті злиття, приєднання, поділу або перетворення, актуальною стала проблема заміни сторони виконавчого провадження. Стаття 25 ГПК України допускає зміну сторони у разі її вибуття у спірному або встановленому рішенням господарського суду правовідношенні. З правилами цієї статті кореспондуються положенні ч.4 ст. 15 Закону, відповідно до якої у разі вибуття однієї з сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду з заявою про заміну сторони її правонаступником. Так ухвалою Господарського суду Кіровоградської області від 2.10.09 р. за

заявою стягувача було змінено сторону виконавчого провадження – відділ державної виконавчої служби Гайворонського районного управління юстиції, код ЄДРПОУ 27895...., його правонаступником - відділ державної виконавчої служби Гайворонського районного управління юстиції, код ЄДРПОУ 34789... (у зв'язку з ліквідацією відділу ВДВС з кодом ЄДРПОУ 23902219). Подібні заяви до господарських судів є непоодинокі та зазвичай, задовольняються судовою гілкою влади [32, 50, 52].

Не менш гострою постала проблема заміни сторони виконавчого провадження, під час встановлення факту смерті стягувача, особливо за умов актуалізації звернень осіб похилого віку – пенсіонерів, зі статусом «дитини війни», на користь яких винесені відповідні судові рішення про стягнення доплат та відшкодувань. Відповідно до ч. 1 статті 15 Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон), сторонами у виконавчому провадженні є стягувач і боржник [43, 50].

Стягувачем є фізична або юридична особа, на користь чи в інтересах якої видано виконавчий документ. Боржником є фізична або юридична особа, яка зобов'язана за рішенням вчинити певні дії (передати майно, виконати інші обов'язки, передбачені рішенням) або утриматися від їх вчинення. На підставі частини 5 статті 15 Закону, у разі вибуття однієї з сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду з заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, обов'язкові тією мірою, в якій вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив [41, 50].

Відповідно до ч.1 ст. 55 Конституції України, права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Частина 2 ст.124 Конституції України визначає: «Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі» [21, 50].

Отже, відповідно до висновків Міністерства юстиції України звернення з заявою про заміну сторони виконавчого провадження це гарантія своєчасного, повного, реального виконання виконавчого документа [50].

Керуючись статтею 12 Закону України «Про виконавче провадження», сторони реалізують права та обов'язки у виконавчому провадженні самостійно або через представників. В цьому випадку, повноваження представників мають бути підтверджені довіреністю. Досить часто стягувачі надсилають лише копії довіреностей представників, які не засвідчені належним чином. Непоодинокі випадки, коли державному виконавцю надсилають належним чином засвідчені довіреності, в яких не зазначено право представника представляти права та законні інтереси стягувача саме в процесі виконавчого провадження. Враховуючи п.7 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження», державний виконавець за таких обставин відмовляє у відкритті виконавчого провадження [41].

Тому до повноважень суду у даному випадку відноситься й перевірка повноважень сторін справи.

Варто зазначити, що на практиці існують непоодинокі випадки ухвалення судового рішення проти кількох відповідачів, отже видання судом кількох виконавчих листів. В кожному виконавчому листі повинно бути точно зазначено яку частину судового рішення треба виконати за кожним виконавчим провадженням. Державному виконавцю надсилають на виконання виконавчі документи без зазначення, яку частину судового рішення треба виконати відносно кожного боржника. За таких обставин, згідно з п. 7 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження», державний виконавець зобов'язаний відмовити у прийнятті до провадження виконавчого документа та у відкритті виконавчого провадження у примусовому виконанні.

Суд розглядає заяву про поворот виконання в судовому засіданні з повідомленням сторін і за результатами розгляду постановляє ухвалу. За судовим рішенням про поворот виконання видається виконавчий лист.

Чинне процесуальне законодавство передбачає особливості повороту виконання в окремих категоріях справ. Так, у справах про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, поворот виконання допускається лише при скасуванні у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення, що було обґрунтоване повідомленими позивачем неправдивими відомостями або поданими ним підробленими документами. У справах про стягнення аліментів, заробітної плати чи інших виплат, що впливають з трудових правовідносин, поворот виконання не допускається незалежно від того, в якому порядку ухвалено рішення, за винятком випадків, коли рішення ґрунтувалося на підроблених документах або завідомо неправдивих відомостях позивача.

Процесуальним питанням, пов'язаним з виконанням судових рішень у цивільних справах, присвячено Розділ VI ЦПК України. Серед вказаних питань найбільшою мірою вплив суду, спрямований на сприяння належному виконанню судових рішень у цивільних справах проявляється під час вирішення судом питань про тимчасове обмеження у праві виїзду за кордон, як захід стимулювання виконання рішення суду; надання судом відстрочки і розстрочки, встановлення чи зміни способу і порядку виконання рішення суду [65, с. 90]. Станом на сьогоднішній день непоодиноким є практика застосування до боржника заходів, що стимулюють виконання рішення у вигляді заборони виїзду за межі України до повного виконання рішення суду, який серед інших заходів посідає центральне місце. Перш за все, слід наголосити, що свобода пересування є правом особи, яке гарантоване міжнародними правовими актами та нормами національного законодавства України. У відповідності до ст. 2 Протоколу №4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [64], кожна особа є вільною полишати будьяку країну, в тому числі і свою власну. Вказане право особи не може бути обмежено, окрім випадків, передбачених законом і які є притаманними демократичному суспільству та відповідають національним інтересам громадської безпеки, для уникнення можливих злочинів, для

захисту життя, здоров'я особи або з метою захисту прав та охоронюваних свобод інших осіб. Також у ст. 12 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [76] закріплено положення, згідно з яким кожна особа уповноважена полишати будь-які країни, в тому числі і власну. Вказане право особи не може бути обмежено, крім передбачених законом випадків [65, с.91]. Кожній особі, що на законних підставах перебуває на території України гарантується право на вільне пересування територією країни, право вільно обирати місце свого проживання, а також право вільно полишати територію України, за винятком обмежень, які встановлені ст. 33 Конституції України [41]. Законодавством України право на свободу пересування віднесено у Цивільному кодексі України до особистих немайнових прав фізичної особи, а саме – до особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (гл. 22 книги другої ЦК). Зазначені правовідносини регулюються ст. 313 ЦК України [57], відповідно до якої кожна особа наділена правом на вільне пересування, а також зазначено, що особа може зазнавати обмежень у реалізації такого права виключно у передбачених законом випадках. Ряд принципово важливих питань, щодо реалізації прав осіб, що є громадянами України на в'їзд в Україну і виїзд з країни, порядок підготовки документів для виїзду за кордон, підстави для обмеження громадян у праві виїзду за кордон, а також шляхи спірних питань у сфері виїзду за кордон врегульовано Законом України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» (далі - Закон №3857-ХІІ) [113]. У ст. 6 вищезазначеного Закону наведено перелік підстав, за якими громадянинові може бути відмовлено у видачі закордонного паспорта, а також підстави, у разі настання яких особі, що має закордонний паспорт, може бути відмовлено у виїзді за кордон. Серед цих випадків зокрема є і ті, що можна віднести до стимулюючих заходів, спрямованих до боржника при виконанні рішення суду, а саме: якщо особа, що є боржником ухиляється від виконання покладених на неї судовим рішенням зобов'язань. Державний виконавець уповноважений направляти до суду подання про встановлення

обмеження у праві виїзду особи, що є боржником за виконавчим провадженням за межі країни. Такі дії виконавцем можуть вчинятись у разі ухилення боржника від виконання судового рішення [43, 65, с. 91-92].

Законом України №2677-VI від 04.11.2010 р. було доповнено ст. 377-1 Цивільний процесуальний кодекс України, згідно з якою було вирішено порядок врегулювання судом питань, пов'язаних із тимчасовим обмеження особи у праві виїзду за межі країни.

Відповідно до ст. 377-1 ЦПК України питання обмеження особи у праві виїзду за межі країни при реалізації рішень суду, а також рішень інших 93 уповноважених осіб вирішується судом за місцем знаходження виконавчої служби. Частинами 3 і 4 ст. 22 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [68] (далі - Закон №3773-VI) передбачається, що виїзд з України та в'їзд в країну іноземця або особи без громадянства може бути тимчасово відстрочено за наявності вмотивованого судового рішення до виконання такою особою майнових зобов'язань перед стягувачем за виконавчим провадженням на території України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

В узагальненні Верховного Суду України судової практики щодо вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України [69] було зроблено висновки, щодо неприпустимості обмеження виїзду з України у спосіб та порядок не передбачений чинним законодавством. При розгляді цивільних справ суди не повинні ототожнювати питання тимчасового обмеження боржників у праві виїзду за межі України із видами забезпечення позову.

Так, Свалявський районний суд Закарпатської області у справі №2606/2011р. за позовом ОСОБА 1 про стягнення заборгованості у порядку вжиття заходів забезпечення позову, обмежив виїзд відповідача за межі України до врегулювання боргових зобов'язань та заборонив відділу ГІРФО УМВС України в Закарпатській області видачу відповідачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон [70].

Отже, Верховний Суд України в зазначеному вище узагальненні ще раз підтвердив свою позицію та додатково зацентрував увагу суддівського корпусу на відсутність правової норми, яка б уповноважувала суд застосовувати такий вид забезпечення позову, як тимчасове обмеження особи у праві виїзду за межі України. Тобто суди не можуть застосовувати даний захід у якості одного із видів забезпечення позову до вирішення справи по суті, так як такі дії свідчать про перевищення судом своїх повноважень, а також про порушення принципу верховенства права, закріпленого Конституцією України і ст. 6 Конвенції, встановленим законом [65, с. 93-94].

Необхідно відзначити, що Верховний Суд України визнав той факт, що неправильна судова практика склалася, в першу чергу, завдяки положенням листа Національного банку України (далі - НБУ) від 3 листопада 2009 року №49-012 /2687-20491 «Про обмеження виїзду за межі України боржників банків», в якому було викладено пропозиції комерційним банкам подавати до суду заявами про забезпечення позову у вигляді тимчасового обмеження особи у праві виїзду за межі країни. З урахуванням вищевикладеного Верховний Суд України зробив висновок, щодо порядку вирішення судами процесуальних питань про обмеження особи у праві виїзду за межі країни, а саме таке обмеження може бути встановлено в порядку, передбаченому ст. 377-1 ЦПК та п. 18 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» [43] на підставі судового рішення, за поданням виконавця та у зв'язку із ухиленням особи, що є боржником за виконавчим провадженням від виконання вимог судового рішення. За змістом ст. 377-1 ЦПК вирішення питання про тимчасове обмеження особи у праві виїзду за кордон вирішується судом в передбаченому ЦПК України порядку щодо осіб, що є боржниками за виконавчим провадженням, за виконавчими документами, примусове виконання яких покладено на виконавчу службу.

Щодо інших процесуальних кодексів – Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України та Кримінальний процесуальний кодекс України – не містять відповідних норм,

що регулюють питання про обмеження боржника у праві виїзду за межі України. Підсудність категорії справ про тимчасове обмеження особи у праві виїзду за межі країни передбачена ч. 1 ст. 377-1 ЦПК, в якій закріплено положення, згідно з яким подання виконавця розглядається судом за місцезнаходженням виконавчої служби (за місцем примусового виконання).

Відповідно до п. 18 ч. 3 ст. 11 Закону №606-XIV виконавець уповноважений у разі невиконання вимог виконавчого документу звертатися до суду з клопотанням про встановлення обмеження особи (фізичної особи або керівника боржника-юридичної особи) у праві виїзду за межі країни до виконання обов'язків, встановлених судовим рішенням. Реалізація цих повноважень виконавця здійснюється через подачу відповідного подання в порядку ст. 377-1 ЦПК до суду, якою визначається, що суб'єктом звернення до суду є саме державний виконавець.

При відкритті провадження у справі щодо встановлення обмеження у праві виїзду суди повинні перевіряти, чи уповноваженою особою подано подання. Перелік осіб, яких Законом України «Про державну виконавчу службу» які відносяться до державних виконавців, міститься у ст. 4 цього Закону. Положення даної статті необхідно приймати до уваги при перевірці, чи уповноважена особа звернулась до суду з поданням про обмеження боржника у праві виїзду за межі країни.

Суддям необхідно враховувати положення ч. 1 ст. 377-1 ЦПК. У разі надходження матеріалів виконавчого провадження начальникові відділу ДВС і він є водночас і виконавцем, то інших дій щодо погодження подання законом не передбачається.

У разі направлення відповідного подання здійснюється державним виконавцем, що здійснює примусове виконання то погодженим начальником відділу є обов'язковим. Тому вірною є практика, коли судом неналежно оформлене подання залишається без руху та надається строк для усунення недоліків. У разі не усунення недоліків, таке подання повертається у відповідності до ст. 121 ЦПК. Дане положення варто закріпити на

законодавчому рівні, внести відповідні зміни до ст. 377-1 ЦПК України шляхом доповнення частиною 96 третьою та викласти її у такій редакції: «У разі неналежного оформлення подання державного виконавця про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, суд залишає неналежно оформлене подання без руху. Суд надає строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня отримання державним виконавцем ухвали. Якщо державний виконавець не виправить недоліки визначені ухвалою суду у встановлений строк суддею строк подання вважається неподаним і повертається державному виконавцеві».

Однією з основних вимог, що пред'являються до подання державного виконавця про обмеження боржника у праві виїзду стосуються форми і змісту такого подання. Адже саме повнота обґрунтування подання буде впливати на рішення суду за наслідками його розгляду. Стрийський міськрайонний суд Львівської області у справі №2-2149/11 розглянувши у відкритому судовому засіданні подання державного виконавця відділу ДВС Стрийського МУЮ Львівської області про тимчасове обмеження у праві виїзду боржника за межі України, відмовити у задоволенні поданні державного виконавця. Суд мотивував своє рішення тим, що державний виконавець посилався на ст. 377-1 ЦПК України, як на статтю, якою регламентовано порядок вирішення судом справи про обмеження особи у праві виїзду за межі країни при реалізації виконавчих документів.

Але застосування лише вказаної статті не може слугувати для суду правовою підставою для вирішення справи про обмеження особи у праві виїзду за межі країни, без окремої спеціальної норми матеріального права, як це закріплено у Конституції України. Тобто з цього можна зробити висновок, що окрім ст. 377-1 ЦПК України при зверненні до суду з таким поданням державний виконавець повинен посилатися і на норми Закону України «Про виконавче провадження», Закону України «Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України» [71].

Інструкція з організації примусового виконання рішень [72] містить окремий розділ XI «Обмеження у праві виїзду за межі України та заборона в'їзду в Україну», в якому передбачено зміст подання державного виконавця при зверненні до суду, що полягає в наступному: Подання складається з наступних структурних елементів: орган, до якого направляється подання; реквізити виконавчого провадження; прізвище, ім'я та по батькові боржника або керівника юридичної особи-боржника; дату народження особи; реквізити виконавчого документа; інформація про ухилення особи, що є боржником від виконання вимог виконавчого документу. У поданні повинно бути визначено примусовий захід (обмеження у праві виїзду за межі України тимчасове з вилученням паспорту чи без такого), а також орган, який має здійснити такі дії. До подання повинно бути додано наступні документи: копія постанови про відкриття провадження, копія виконавчого документа, копії інших що підтверджують обставини, викладені у поданні (за потреби).

До факультативних складових подання відноситься адреса місця проживання боржника чи місце перебування його майна, інша інформація, що відома державному виконавцю про боржника. Державний виконавець повинен повідомити боржника про направлення подання про встановлення тимчасового обмеження у праві виїзду за межі країни до суду [72].

У разі направлення подання про обмеження у праві виїзду за межі країни керівника боржника-юридичної особи державний виконавець повинен додати витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб підприємців, в якому визначено керівника юридичної особи.

Як вже зазначалося, подання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, з яким звертається до суду державний виконавець, відповідно до вимог ч. 1 ст. 377-1 ЦПК повинно погоджуватися з начальником відділу ДВС, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець (суб'єкт подання).

Що стосується обов'язкового затвердження начальником відділу ДВС подання виконавця про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі країни –

це є однією із форм реалізації контрольної функції начальника за дотриманням вимог законодавства при примусовому виконанні. Контролюючі повноваження начальника закріплені у ст. 83 Закону України «Про виконавче провадження», згідно з якою начальник відділу повинен перевіряти дотримання вимог Закону з боку виконавців при направленні подання, доцільність та обґрунтованість такого подання.

Потребує роз'яснення й положення процесуального закону, що встановлює строк для розгляду подання виконавця. Згідно із ч. 2 ст. 377-1 ЦПК суд повинен розглянути питання про обмеження у праві виїзду за межі країни негайно, але у ст. 157 ЦПК, якою врегульовано питання строків розгляду справ, жодної згадки про «негайний розгляд справи» та його значення не має.

Великим тлумачним словником української мови розкриває прислівник «негайно» як подію, що відбувається одразу, без затримки, терміново [37]. Частково поняття «негайно» розкрито у ч. 4 ст. 30 України «Про виконавче провадження», де зокрема закріплено, що у разі допуску до негайного виконання рішення, виконавець повинен відкрити виконавче провадження не пізніше наступного робочого дня після надходження виконавчого документу, визначеного ст. 17 цього Закону. Судячи зі змісту п. 21 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення», термін «негайно» може тлумачитися судом як аналогічний до вислову «на наступний день» [73].

Враховуючи, що ч. 2 ст. 377-1 ЦПК передбачено негайний розгляд подання виконавця, така обставина не дає можливості повідомити виконавця про дату, час та місце розгляду звернення у передбачений ЦПК України строк, шляхом направлення йому судової повістки.

В такому разі виконавець може бути повідомлений про дату, час та місце судового засідання у спосіб та порядок визначений ч. 5, 6 ст. 74 ЦПК

(шляхом направлення телеграми, факсу), а також шляхом направлення повідомлення електронною поштою або телефонограмою. Існують випадки, коли навіть таких заходів повідомлення виконавця про дату, час та місце проведення засідання буває недостатньо.

Отже, доцільним вбачається більш чітке визначення строку розгляду судом подання державного виконавця. Замість оціночного і законом не визначеного поняття «негайно», визначити чіткі часові рамки для розгляду такого подання, встановивши п'ятиденний строк для розгляду подання державного виконавця. Аналіз ст. 377-1 ЦПК України свідчить, що обов'язковою умовою розгляду справ вказаної категорії законодавцем визначена участь державного виконавця.

Проте судова практика допускає випадки розгляду подання за відсутності в судовому засіданні державного виконавця, коли державний виконавець подає до суду заяву про розгляд подання за його відсутності. Неможливо не враховувати актуальні пропозиції, висловлені ГО «Асоціація слідчих суддів України» про внесення змін до ст. 377-1 ЦПК України. 10 травня 2016 року у Верховній Раді України зареєстровано законопроект №4544-3 щодо вдосконалення процедури розгляду судом питань про тимчасове обмеження в праві виїзду за межі України. Про це йдеться на 100 сайті Київського районного суду м.Одеси, а саме проектом Закону України пропонується передбачити, що неявка в судові засідання державного виконавця не перешкоджає розгляду судом його подання. Мотивом внесення пропозицій щодо таких змін ГО «Асоціація слідчих суддів України» вважає проблему, що виникла на практиці у разі неявки державного виконавця у судові засідання для розгляду його подання [74].

Ст. 377-1 ЦПК України імперативно вказує, що суд зобов'язаний негайно розглянути подання за участю державного виконавця. В такому випадку суд може розглянути подання без участі державного виконавця, що, як демонструє практика, у всіх випадках призводить до скасування ухвали апеляційним судом, або суд може відкласти розгляд подання на іншу дату та

повторно викликати у судові засідання державного виконавця, що спричиняє порушення встановленого законом строку негайного розгляду подання [75].

Враховуючи вказане вище, пропонується, викласти ч. 2 ст. 377-1 ЦПК України у такій редакції: «Суд в п'ятиденний строк розглядає подання, зазначене у частині першій цієї статті, без виклику сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця. Неявка у судові засідання державного виконавця не перешкоджає розгляду подання». Верховний Суд України роз'яснив судам, що слід розуміти під ухиленням від виконання покладених рішень на боржника зобов'язань.

Словосполучення - «ухилення від виконання зобов'язань, покладених судовим рішенням чи рішенням іншого органу (посадової особи)», вжите в чинному законодавстві, з одного боку визначає такі дії або бездіяльність особи боржника, які полягають в невиконанні обов'язків, покладених виконавчим документом на боржника умисно, в результаті чого настає примусове виконання рішення. Як наслідок, не виконання вимог виконавчого документу є однією з підстав для звернення державного виконавця до суду з поданням для вирішення питання про застосування до боржника такого заходу, як обмеження у праві виїзду за межі країни. При цьому саме лише невиконання боржником зобов'язань у строк, наданий для самостійного виконання, вказаного державним виконавцем у постанові про відкриття виконавчого провадження, не є достовірним фактом, що свідчити про умисне невиконання боржником зобов'язань, покладених на нього виконавчим документом.

У цьому зв'язку як ухилення боржника від виконання обов'язків покладених на нього виконавчим документом під час примусового виконання свідчить вчинення або утримання від вчинення боржником дій, передбачених ч. 6 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження», до яких зокрема належить: несвоєчасне подання або неподання боржником відомостей про свої доходи та майно, що йому належить (у тому числі майно, яким він володіє спільно з іншими особами), про відкриті у банках чи інших

фінансових установах рахунки та про наявність коштів на цих рахунках; утримання від вчинення дій, які утруднюють чи унеможливають виконання вимог виконавчого документу особами у строк, встановлений виконавцем, неявка або несвоєчасна явка боржника за викликом виконавця; письмове повідомлення державного виконавця про майно, яке знаходиться в заставі або у інших осіб, а також про кошти та майно, що належать боржникові від інших осіб.

За таких обставин видається правильною правова позиція, викладена у справі №22-ц/785/4801/14. Відхиляючи апеляційну скаргу боржника ОСОБА 1 на ухвалу Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області колегія суддів апеляційного суду зазначила, що суд першої інстанції дійшов правильного висновку про те, що є законні підстави для встановлення тимчасового обмеження боржника ОСОБА 1 у праві виїзду за межі України до погашення боргового зобов'язання. Своє рішення колегія суддів апеляційного суду обґрунтувала тим, що у зв'язку з несплатою боргу боржникові була надіслана повторно постанова про відкриття виконавчого провадження та вимога державного виконавця про виконання постанови суду та попереджено, що у разі несплати боргу державним виконавцем буде внесено подання до суду про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України. При перевірці майнового стану боржника державним виконавцем встановлено, що грошових коштів на банківських рахунках немає, джерела доходів та місце підприємницької діяльності не встановлені, нерухоме та рухоме майно арештовано постановою слідчого С.В. Хаджибейського, В.М. Суворовського, РВ ОМУ ГУУМВС України в Одеській області, що підтверджується матеріалами справи. Боржник ухиляється від виконання вимог виконавчого документу, не з'являється до державного виконавця в визначений час за викликом та не надає достовірних відомостей про свої доходи та майно [76].

Судом може бути відмовлено у задоволенні подання виконавця у разі якщо виконавець не в повній мірі здійснює весь перелік виконавчих дій

примусового характеру, відсутня доказова база ухилення особи від виконання вимог виконавчого документу, а також нестача відомостей про обізнаність боржника щодо наявності відкритого виконавчого провадження та строків його самостійного виконання. Законодавством про виконавче провадження передбачаються негативні наслідки у вигляді обмеження боржника у праві виїзду за межі країни виключно за ухилення від виконання вимог виконавчого документу, а не самого факту наявності заборгованості у боржника. Тому головним обов'язком суду є встановлення наявності факту умисного невиконання боржником у повному обсязі або частково своїх зобов'язань за судовим рішенням.

На момент подачі подання державного виконавця факт ухилення боржника від виконання рішення повинен відбутися та повинен бути зафіксований в матеріалах виконавчого провадження. Непоодинокими є випадки, що підтверджується судовою практикою, коли при зверненні до суду з поданням виконавець подає копії матеріалів виконавчого провадження (постанови про відкриття провадження, виконавчі документи) та не подає жодних доказів, що підтверджують факт ухилення боржника від виконання вимог виконавчого документу та про обізнаність боржника про наявність відкритого щодо нього виконавчого провадження. Тому суд відмовляв у задоволенні подання державного виконавця за недоведеністю саме ухилення боржників від виконання зобов'язань.

Серед найбільш розповсюджених у судовій практиці підстав відмови у задоволенні подань виконавців виокремлюють такі як: відсутність доказової бази підтвердження факту ухилення боржника від виконання вимог виконавчого документу та про обізнаність боржника про наявність відкритого щодо нього виконавчого провадження, а також не зазначення переліку застосованих державним виконавцем дій примусового характеру, спрямованих на примусове виконання виконавчого документу. Враховуючи вищесказане можна прийти до висновку, що словосполучення «ухилення від виконання зобов'язань, покладених на боржника рішенням» слід тлумачити

як умисні дії або бездіяльність зобов'язаної за судовим рішенням особи, що спрямовані на свідоме невиконання обов'язку у виконавчому провадженні, незважаючи на реальну можливість виконати рішення та відсутність інших об'єктивних обставин, що унеможливлюють виконання.

Також важливим питанням є питання про можливість примусового вилучення паспорта боржника. ЦПК України не містить норм про віднесення до юрисдикції суду розгляду питань про тимчасове затримання або вилучення паспорта та не передбачає процедуру розгляду таких питань судом. Статтею 8 Закону №3857-ХІІ визначено процедуру вирішення спірних питань щодо затримки видачі або вилучення паспортного документу, шляхом поданням особою відповідної скарги в порядку адміністративного судочинства за місцем проживання. Із проаналізованої судової практики вбачається, що однією із підстав відмови у задоволенні подання виконавця про обмеженні у праві виїзду за межі країни є не доведення факту наявності у боржника закордонного паспорта [65, с. 105].

Втім більш обґрунтованою вбачається позиція тих суддів, які вважають, що ст. 377-1 ЦПК не визначено, що виконавець повинен довести факт наявності у боржника закордонного паспорта. В даному випадку для суду повинно бути достатньо наявності факту ухилення боржника від виконання рішення суду. Як зазначає з цього приводу Верховний Суд України, ст. 377-1 ЦПК не передбачає способу обмеження особи у праві виїзду за межі країни. В результаті чого суд при розгляді справи про обмеження особи у праві виїзду за межі країни, право вибору способу виконання обмеження залишає на розсуд органу, до повноважень якого належить вирішення питання забезпечення полишення території України [77].

Верховний Суд України звернув увагу судів, що суди допускали помилку приймаючи рішення про відмову у задоволенні подань виконавців щодо обмеження осіб у праві виїзду за межі країни, які не являються громадянами України. Таке рішення суд мотивував тим, що у Законі України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» не

встановлено обмежень щодо громадян (підданих) інших країн та апатридів. Таке вирішення питання не узгоджується з нормами Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», суперечить ст. 377-1 ЦПК та п. 18 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження», що передбачають вирішення в судовому порядку питань про тимчасове обмеження у праві виїзду боржників без урахування їх громадянства. До прикладу, Пирятинський районний суд Полтавської області у справі №6-62/11 відмовив у задоволенні подання державного виконавця відділу ДВС Пирятинського РУЮ Полтавської області щодо тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України ОСОБА 1, керівнику та засновнику НАЗВА 1, мешканки м. Балтімор, США, з тих підстав, що її громадянство не відоме, а тому вона не може бути обмежена у виїзді згідно із Законом №3857-XII [174]. Положення Закону №3773-VI та ст. 377-1 ЦПК судом не були застосовані. 105 Тому слід звернути увагу на тому, що заборона виїзду за межі країни у разі не виконання зобов'язань, визначених для боржника виконавчим документом, може бути застосовано не лише до фізичних осіб, керівників юридичних осіб - громадян України, а й до тих самих осіб не зважаючи на те, громадянами якої країни вони є.

За результатами розгляду подання виконавця про обмеження у праві виїзду боржника за межі країни, суд видає ухвалу, що набирає законної сили після сплину десятиденного строку. При цьому ст. 13 ЦПК України передбачається можливість подачі апеляційної та касаційної скарги на судові рішення особами, що брали участь у справі, а також інших осіб, питання про права та обов'язки яких були вирішені під час розгляду справи. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)» було доповнено положення ст. 293 ЦПК пунктом 24- 1, яким встановлено можливість подання апеляційної скарги окремо від судового рішення ухвали суду про обмеження боржника у праві виїзду за

межі країни. Відтак строк на апеляційне оскарження ухвали суду першої інстанції закріплені у ч. 2 ст. 294 ЦПК.

За для забезпечення дотримання прав осіб на апеляційне оскарження суди повинні чітко вказувати такі строки, а також зазначати порядок набрання чинності ухвалою та спосіб її оскарження. Недивлячись на той факт, що законом передбачена можливість оскарження ухвали про обмеження особи у праві виїзду за межі країни, деякі судді при розгляді такого подання в ухвалі вказували на неможливість її оскарження [65, с. 120].

Підставами для скасування інших ухвал судів першої інстанції були допущені судами помилки щодо безпідставної відмови у відкритті провадження за поданням державного виконавця, порушення процедури розгляду подання, встановлення обмеження щодо керівника, який таким не є, недоведення ухилення від виконання зобов'язання, неврахування доказів, що свідчать про ухилення боржника від виконання зобов'язань [78].

У роз'ясненні Верховний Суд України вказує на те, що касаційне оскарження судових рішень про тимчасове обмеження в праві виїзду за межі України в порядку ст. 324 ЦПК не передбачається, про що повинно бути зазначено в резолютивній частині ухвали апеляційного суду. Законом України «Про виконавче провадження» передбачається порядок та підстави зняття обмежень для виїзду за межі країни. Так після фактичного виконання боржником вимог виконавчого документу виконавець зобов'язаний винести у передбачений законом строк постанову про закінчення виконавчого провадження та надіслати копію вказаної постанови до органів державної прикордонної служби для припинення заходів примусового характеру відносно боржника. У цьому зв'язку Верховний Суд України зауважив, що обмеження особи у праві виїзду за межі країни віднесено до компетенції суду, а припинення такого обмеження в результаті виконання вимог судового рішення, віднесено до компетенції державного виконавця.

Для спонукання боржника до виконання рішення суду у цивільних справах можна застосувати градацію строків обмеження у праві виїзду. Так у

разі першого направлення виконавцем до суду поданням про обмеження особи у праві виїзду за межі країни – обмежувати особу у такому праві на строк до 6 місяців. У разі якщо боржник не виконав впродовж шестимісячного строку рішення суду, державний виконавець має право повторно звернутись до суду з поданням про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України до моменту виконання рішення суду у повному обсязі.

Отже, повноваження суду у виконавчому провадженні є надвичайно широкими, оскільки суди здійснюють як забезпечувальну, так і контрольну функції.

РОЗДІЛ 3

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

3.1. Попередній судовий контроль на стадії виконавчого провадження

Сучасні динамічні зміни вітчизняного законодавства свідчать про глобальні загальнодержавні процеси реформування органів публічної адміністрації. Однією з таких проблем є дослідження ролі суду при примусовому виконанні судових рішень та визначення питання про попередній та подальший судовий контроль у виконавчому провадженні та відповідний механізм його правового регулювання [40, с.1].

Виконавче провадження є важливою стадією судового провадження, яка спрямована на відновлення порушених прав та свобод. В кожній країні ве свої особливості, зумовлені належністю держави до тієї чи іншої правової системи.

Згідно ст. 1. Закону України «Про виконавче провадження»: виконавче провадження - це завершальна стадія судового провадження, що передбачає примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб, на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені законодавством [40].

У літературі питання здійснення судового контролю у виконавчому провадженні розглядається багатьма дослідниками. У розрізі розглянутих досліджень можна відзначити, що взаємодія державного виконавця і суду це певний механізм дій, реалізований у двох формах: попередній та подальший контроль.

Розглядаючи даний аспект, слід зазначити, щов науці серед дослідників застосовується термін «попередній судовий контроль» [21, с. 85-88].

Однак точка зору, згідно якої можливе виділення попереднього судового контролю за діяльністю державного виконавця у виконавчому провадженні, в літературі піддана критиці. У зв'язку з цим можна виділити взаємодії державного виконавця та суду, що називають попередній судовий контроль включає в себе: відновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання; роз'яснення судового акта; відстрочку чи розстрочку виконання судових актів; змінення способу і порядку виконання; призупинення і припинення виконавчого провадження.

Роль суду у виконавчому провадженні відповідно до законодавства України характеризується здійсненням ним попереднього і подальшого контролю (захисту).

Попередній судовий захист полягає в тому, що суд дає санкцію (дозвіл) на вчинення процесуальної дії. До компетенції суду входять такі правомочності:

- 1) Видача дубліката виконавчого документу. Тобто у разі втрати виконавчого листа або іншого правового документу виданого органом судової влади згідно чинних процесуальних норм, зокрема даний тип правовідношень регламентується пп. 17.4. пункту 17 перехідних положень ЦПК України. ГПК України регулює правовідносити пов'зані з видачею дублікату пп. 19.4 п. 19 перехідних положень.

- 2) Поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання як компетенція суду при попередньому судовому контролі також заключається в оновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. Так, суд у разі пропуску строку для пред'явлення наказу, судового наказу до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено. При цьому заява про поновлення пропущеного строку подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, і розглядається в судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

Їхня неявка не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд розглядає таку заяву в десятиденний строк. Доцільно сказати, що при поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання суд постановляє відповідну ухвалу [32].

У ЦПК України дані правовідносини регулюються статтею 433. Так, у разі пропуску строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено. Заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого судом, подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції. Заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого іншими органами (посадовими особами), подається до суду за місцем виконання відповідного рішення. При цьому заява розглядається в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, а неявка сторін не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд розглядає таку заяву в десятиденний строк. Про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання суд постановляє ухвалу [31].

3) Вирішення питання щодо затвердження умов мирової угоди сторін виконавчого провадження, а також відмови стягувача від подальшого виконання судового рішення. Національне господарсько-процесуальне законодавство, статтею 330 ГПК України регулює мирову угоду в процесі виконання. Так, мирова угода, укладена між сторонами, або заява про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ. Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення, задоволення заяви про відмову стягувача від примусового виконання рішення вирішується судом протягом десяти днів з дня надходження до суду відповідної заяви, про що постановляється ухвала. Доцільно зазначити, що суд має право відмовити у затвердженні мирової

угоди у процесі виконання рішення з підстав, визначених статтею 192 цього Кодексу, а у задоволенні заяви про відмову від примусового виконання рішення - з підстав, визначених статтею 191 цього Кодексу [32].

Також мирова угода в процесі виконання знайшла своє вираження і у ЦПК України, зокрема згідно статті 434 мирова угода, укладена між сторонами, або заява про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ.

Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення, задоволення заяви про відмову стягувача від примусового виконання рішення вирішується судом протягом десяти днів з дня надходження до суду відповідної заяви, про що постановляється ухвала. Суд має право відмовити у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення з підстав, визначених статтею 207 цього Кодексу, а у задоволенні заяви про відмову від примусового виконання рішення - з підстав, визначених статтею 206 цього Кодексу [31].

4) Роз'яснення судового рішення; відстрочка або розстрочка виконання рішення, а також встановлення способу і порядку виконання рішення чи його зміна. Статтею 271 ЦПК України зазначено, що за заявою учасників справи, державного виконавця, приватного виконавця суд роз'яснює судові рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення.

Подання заяви про роз'яснення судового рішення допускається, якщо судові рішення ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред'явлене до примусового виконання. Суд розглядає заяву про роз'яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судові рішення, протягом десяти днів з дня її надходження. У разі необхідності суд може викликати учасників справи, державного чи приватного виконавця в судові засідання.

Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час та місце судового засідання, не перешкоджає розглядові заяви про роз'яснення рішення. Про роз'яснення або відмову у роз'ясненні судового рішення суд постановляє ухвалу, яку може бути оскаржено [31]. Також, аналогічні положення зазначені у статті 245 ГПК України тому не потребують додаткового розгляду. Статтею 331 ГПК України та 435 ЦПК України здійснюється регулювання відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку виконання судового рішення.

Слід сказати що дані норми за своїм змістом та суттю є аналогічними. Так, за заявою сторони суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, а за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом), - встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання. При цьому заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення або розстрочення виконання судового рішення розглядається у десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

Правовою підставою для встановлення або зміни способу або порядку виконання, відстрочки або розстрочки виконання судового рішення є обставини, що істотно ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим. Зазначимо, що вирішуючи питання про відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, суд також враховує: ступінь вини відповідача у виникненні спору; стосовно фізичної особи - тяжке захворювання її самої або членів її сім'ї, її матеріальний стан; стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо. Розстрочення та відстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення такого рішення, ухвали, постанови.

Окрему увагу слід звернути на те, що при відстроченні або розстроченні виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову. Про відстрочення або розстрочення виконання

судового рішення, встановлення чи зміну способу та порядку його виконання або відмову у вчиненні відповідних процесуальних дій постановляється ухвала, яка може бути оскаржена. У необхідних випадках ухвала надсилається установі банку за місцезнаходженням боржника або державному виконавцю, приватному виконавцю.

5) Розгляд справ про тимчасове направлення дитини до дитячого чи медичного закладу регулюється статтею 437 ЦПК України та вирішується судом за поданням державного виконавця. Суд у десятиденний строк розглядає це питання в судовому засіданні з викликом сторін та за обов'язковою участю представників органів опіки та піклування. Неявка сторін не є перешкодою для вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу [31].

6) Розгляд справ про оголошення боржника у розшук чи дитини, яку необхідно передати стягувачеві знайшов своє відображення у статті 438 ЦПК України. Зокрема розшук боржника або дитини, привід боржника оголошуються за місцем виконання рішення або за останнім відомим місцем проживання (перебування) боржника або дитини чи місцезнаходженням їхнього майна, або за місцем проживання (перебування) стягувача. Суд має право витребувати від виконавця всі необхідні документи для вирішення питання про оголошення розшуку та розглядає подання виконавця протягом десяти днів [31].

7) Розгляд справи щодо примусове входження до житлового приміщення чи іншого володіння особи. Хоча даний аспект зазначався у нашій роботі раніше, проте слід сказати наступне: стаття 439 ЦПК України врегульовує питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника - фізичної особи або особи, у якої знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, щодо якої є виконавчий документ про її відібрання, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішується судом за місцезнаходженням житла чи іншого володіння особи або судом, який

ухвалив рішення за поданням державного виконавця, приватного виконавця. Суд розглядає подання, зазначене в частині першій цієї статті, негайно, але не пізніше наступного дня з дня його надходження до суду, без повідомлення (виклику) сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного чи приватного виконавця [31].

8) Заміна особи, що є стороною у виконавчому провадженні знайшла своє відображення у статті 442 ЦПК України. У разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець. Суд розглядає заяву про заміну сторони її правонаступником у десятиденний строк з дня її надходження до суду у судовому засіданні з повідомленням учасників справи та заінтересованих осіб. Неявка учасників справи та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження. Доцільно сказати, що положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження [31, 50].

Згідно норм статті 334 ГПК України Заміна сторони виконавчого провадження відбувається у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець. Доцільно зазначити, що суд розглядає заяву про заміну сторони її правонаступником у десятиденний строк з дня її надходження до суду у судовому засіданні з повідомленням учасників справи та заінтересованих осіб при цьому неявка учасників справи та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження [32, 50].

У випадку заміни сторони (юридичної особи) у виконавчому написі нотаріуса, який пред'явлено до державної виконавчої служби, стороні необхідно звернутися до суду з письмовою заявою про заміну сторони у виконавчому написі. До такої заяви зазвичай додаються докази того, що юридична особа являється правонаступником тієї юридичної особи, яка вибула (витяг з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців, копії протоколів зборів тощо). Без ухвали суду про заміну сторони у виконавчому документі, державний виконавець не має права самостійно замінити сторону [43].

Коли вибуття сторони виконавчого провадження відбулося внаслідок смерті особи, на підставі статті 15 Закону, державний виконавець виносить постанову про зупинення виконавчого провадження та звертається до суду з заявою про заміну сторони. До такої заяви додаються копії свідоцтва про смерть особи, заяви спадкоємців, та інші документи, які є у виконавчому провадженні. Керуючись статтею 26 Закону України «Про виконавче провадження», судові органи для початку виконавчого провадження видають:

- 1) виконавчі листи та накази, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень;
- 2) рішення третейського суду;
- 3) рішення міжнародного комерційного арбітражу;
- 4) рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України;
- 5) судові накази;
- 6) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення, кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом;
- 7) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», а також рішень

інших міжнародних юрисдикційних органів у випадках, передбачених міжнародним договором України [43].

Також варто додати, що відповідно до пункту 2 статті 26 Закону України «Про виконавче провадження» до заяви про примусове виконання рішення стягувач додає квитанцію про сплату авансового внеску в розмірі 2 відсотків суми, що підлягає стягненню, але не більше 10 мінімальних розмірів заробітної плати, а за рішенням немайнового характеру та рішень про забезпечення позову - у розмірі одного мінімального розміру заробітної плати з боржника - фізичної особи та в розмірі двох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - юридичної особи [43]. Даний пункт також звільняє стягувачів від сплати авансового внеску за рішеннями про:

А) стягнення заробітної плати, поновлення на роботі та за іншими вимогами, що впливають із трудових правовідносин;

Б) обчислення, призначення, перерахунок, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг;

В) відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також смертю фізичної особи;

Г) стягнення аліментів, заборгованості зі сплати аліментів, додаткових витрат на дитину, неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, суми індексації аліментів, встановлення побачення з дитиною або усунення перешкод у побаченні з дитиною;

Д) відшкодування майнової та/або моральної шкоди, завданої внаслідок вчинення кримінального правопорушення;

Е) державні органи, особи з інвалідністю внаслідок війни, особи з інвалідністю I та II груп, законні представники дітей з інвалідністю і недієздатних осіб з інвалідністю I та II груп, громадяни, віднесені до

категорій 1 та 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у разі їх звернення до органів державної виконавчої служби;

Є) у разі виконання рішення Європейського суду з прав людини авансовий внесок не сплачується [43, 55].

У заяві про примусове виконання рішення стягувач має право зазначити відомості, що ідентифікують боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення (рахунок боржника, місце роботи чи отримання ним інших доходів, конкретне майно боржника та його місцезнаходження тощо), рахунки в банківських установах для отримання ним коштів, стягнутих з боржника, а також зазначає суму, яка частково сплачена боржником за виконавчим документом, за наявності часткової сплати [43].

Пункт 4 статт 26 вищевказаного закону зазначає, що під час пред'явлення виконавчого документа до виконання подаються:

1) у разі виконання рішення про конфіскацію майна у кримінальному провадженні - копії опису майна і відповідного судового рішення. У разі відсутності у справі опису майна засудженого надсилається довідка про те, що опис майна не проводився;

2) у разі виконання рішення про конфіскацію майна згідно з постановою суду - копія протоколу вилучення майна, що підлягає конфіскації, або довідка про відсутність такого майна.

При цьому керуючись пунктом 5 цієї статті виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій зазначає про обов'язок боржника подати декларацію про доходи та майно боржника, попереджає боржника про відповідальність за неподання такої декларації або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей. А у постанові про відкриття виконавчого провадження за рішенням, примусове виконання якого передбачає справляння виконавчого збору, державний виконавець

зазначає про стягнення з боржника виконавчого збору в розмірі, встановленому статтею цього Закону [43].

Керуючись пунктом 6 цього закону за рішенням немайнового характеру виконавець у постанові про відкриття виконавчого провадження зазначає про необхідність виконання боржником рішення протягом 10 робочих днів (крім рішень, що підлягають негайному виконанню, рішень про встановлення побачення з дитиною). Також за рішенням про встановлення побачення з дитиною державний виконавець у постанові про відкриття виконавчого провадження зазначає про необхідність виконання боржником рішення шляхом забезпечення побачень стягувача з дитиною в порядку, визначеному рішенням [43].

У випадку коли у заяві стягувача зазначено рахунки боржника у банках, інших фінансових установах, виконавець негайно після відкриття виконавчого провадження накладає арешт на кошти боржника. У випадку, коли в заяві стягувача зазначено конкретне майно боржника, виконавець негайно після відкриття виконавчого провадження перевіряє в електронних державних базах даних та реєстрах наявність права власності або іншого майнового права боржника на таке майно та накладає на нього арешт. На інше майно боржника виконавець накладає арешт відповідно до порядку, визначеного статтею 56 даного закону [43].

Доцільно зазначити, що при відкритті виконавчого провадження виконавцем накладено арешт на майно боржника, боржник за погодженням із стягувачем має право передати йому таке майно або реалізувати його та передати кошти від його реалізації стягувачу в рахунок повного або часткового погашення боргу за виконавчим документом. У разі продажу майна боржника покупець повинен внести кошти за придбане майно на рахунок органу державної виконавчої служби або приватного виконавця. Після передачі майна стягувачу або внесення покупцем коштів на рахунок органу державної виконавчої служби або приватного виконавця арешт з проданого майна боржника знімається за постановою виконавця.

Отже, з дослідження вище прослідковується, що механізм попереднього судового контролю чітко визначений у національному процесуальному законодавстві при цьому являється логічно побудованим та досконально продуманим. Проте саме ця продуманість і бюрократичність процедур затягують процес виконання судових рішень у виконавчому провадженні. Так, судовий контроль безпосередньо потрібен

3.2. Наступний судовий контроль на стадії виконавчого провадження

Другою формою взаємодії державного виконавця та суду є подальший судовий контроль, який полягає в можливості оскарження дій або бездіяльності державного виконавця [44]. Ст. 8 Загальної декларації прав людини [46] закріплюється за кожною людиною право на ефективне поновлення в правах національними судами у разі порушення основних прав, наданих конституцією або законом, а тому є особливо актуальним і заслуговує окремої уваги право людини на виконання рішення суду. Наразі Україна прагне до європейського демократичного шляху розвитку, в тому числі наближаючи діяльність судової влади в Україні до європейських стандартів. Так у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, прийнятій у м. Римі 4 листопада 1950 р. [48] закріплено право на справедливий судовий розгляд. Процесуальними гарантіями, якими може скористатися особа при розгляді її цивільного позову в національному суді, що закріплені в ст. 6 Конвенції, в першу чергу є: доступ до суду та право на виконання рішення суду.

Доцільно зазначити, що практичне та реальне виконання судових рішень є невід'ємною складовою права громадян України на справедливий і неупереджений судовий розгляд. Зазначена норма Конвенції знаходить своє відображення у статті 124 Конституції України: «Судові рішення

ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України». Більш детально регламентовано обов'язковість виконання судового рішення в частині 2 статті. 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», зокрема судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Обов'язковість урахування судових рішень для інших судів визначається законом [47].

Але якою б демократичною та досконалою не була судова система України ефективність її діяльності в першу чергу залежить від своєчасного та у повному обсязі виконання судового рішення, що ухвалено відповідно до норм чинного законодавства. Оскільки даний аспект вказує на авторитет судової гілки влади в Україні та дієвості актів виданих нею.

Доцільно зазначити, що оскарження рішень, дій або бездіяльності виконавця та посадових осіб органів Державної виконавчої служби зазначені у 10 розділі Закону України «Про виконавче провадження»). Відповідно до положень статті 74 цього закону:

1. Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

2. Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

3. Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця також можуть бути оскаржені стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець. Рішення, дії та бездіяльність начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, можуть бути оскаржені до керівника органу державної виконавчої служби вищого рівня.

При цьому Начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, при здійсненні контролю за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень має право у разі, якщо вони суперечать вимогам закону, своєю постановою скасувати постанову або інший процесуальний документ (або їх частину), винесені у виконавчому провадженні державним виконавцем, зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії в порядку, встановленому цим Законом.

Начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або виконавець з власної ініціативи чи за заявою сторони виконавчого провадження може виправити допущені у процесуальних документах, винесених у виконавчому провадженні, граматичні чи арифметичні помилки, про що виноситься відповідна постанова.

Керівник вищого органу державної виконавчої служби у разі виявлення порушень вимог закону визначає їх своєю постановою та надає доручення начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, щодо проведення дій, передбачених абзацами другим і третім цієї частини.

Пунктом 4 цієї статті зазначено, що скарга у виконавчому провадженні подається виключно у письмовій формі та має містити:

- 1) найменування органу державної виконавчої служби, до якого вона подається;
- 2) повне найменування (прізвище, ім'я та по батькові) стягувача та боржника, їхні місця проживання чи перебування (для фізичних осіб) або

місцезнаходження (для юридичних осіб), а також найменування (прізвище, ім'я та по батькові) представника сторони виконавчого провадження, якщо скарга подається представником;

3) реквізити виконавчого документа (вид документа, найменування органу, що його видав, день видачі та номер документа, його резолютивна частина);

4) зміст оскаржуваних рішень, дій чи бездіяльності та посилання на порушену норму закону;

5) викладення обставин, якими скаржник обґрунтовує свої вимоги;

6) підпис скаржника або його представника із зазначенням дня подання скарги.

А відповідно до пункту 5 статті 74 зазначеного вище закону рішення та дії виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені протягом 10 робочих днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи законних інтересів. Рішення виконавця про відкладення проведення виконавчих дій може бути оскаржене протягом трьох робочих днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи законних інтересів.

Доцільно сказати, що не тільки науковцями, адвокатами чи виконавцями приділяється увага даному питанню. Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини також звертає увагу на порядок виконання судового рішення. Відповідно до їх роз'яснень у разі якщо необхідно оскаржити рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення в цивільній справі, судом, який видав виконавчий документ, як правило, буде місцевий загальний суд.

В такому випадку відповідну скаргу необхідно подавати до цього суду у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод; у триденний строк з дня, коли особа

дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій. Пропущений з поважних причин строк для подання скарги може бути поновлено судом за відповідною заявою. При цьому звертаю увагу на те, що скарга розглядається у десятиденний строк у судовому засіданні за участю заявника і державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, рішення, дія чи бездіяльність яких оскаржуються [49].

У випадку достатньої правової підстави скарги суд визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов'язує державного виконавця або іншу посадову особу органу державної виконавчої служби, приватного виконавця задовольнити вимогу заявника та усунути порушення або іншим шляхом поновлює його порушені права чи свободи.

Якщо оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність були прийняті або вчинені відповідно до закону, в межах повноважень державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця і права чи свободи заявника не було порушено, суд постановляє ухвалу про відмову в задоволенні скарги.

Про виконання ухвали відповідний орган державної виконавчої служби, приватний виконавець повідомляють суд і заявника не пізніше ніж у місячний строк з дня одержання ухвали суду відповідно до статті 453 ЦПК України [49].

Секретаріат уповноваженого Верховної Ради з прав людини звертає окрему увагу якщо судом, який видав виконавчий лист, є адміністративний суд (окружний адміністративний суд чи місцевий загальний суд як адміністративний суд).

Оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби у такому випадку відбувається шляхом звернення до адміністративного суду з позовною заявою. При цьому адміністративні справи з приводу оскарження рішень, дій

або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень судів у справах, передбачених пунктами частини 5 статті 287 КАС України, розглядаються місцевим загальним судом як адміністративним судом, який видав виконавчий лист. Стороною - відповідачем у справах з приводу оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби є відповідний орган державної виконавчої служби [29, 49].

Позовну заяву може бути подано до суду:

- 1) у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи інтересів;
- 2) у триденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи інтересів, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій.
- 3) При цьому адміністративна справа з приводу оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби вирішується судом протягом десяти днів після відкриття провадження у справі (стаття 286 КАС України) [29, 49].
- 4) Окремо зазначаємо, що рішення суду першої інстанції за наслідками розгляду вищевказаних скарги чи позовної заяви може бути оскаржене до апеляційного та касаційного судів в порядку та строки, встановлені відповідним процесуальним законодавством. Також звертаємо увагу на те, що за умисне невиконання судового рішення, що набрало законної сили, або перешкоджання його виконанню передбачена кримінальна відповідальність (стаття 382 Кримінального кодексу України).

При розгляді скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби суд не вправі вжити заходів забезпечення скарги (аналогічно забезпеченню позову)

шляхом зупинення виконавчого провадження, зупинення дії оскаржуваного рішення тощо, оскільки зазначене не є повноваженнями суду, а є виключним повноваженням державного виконавця, яке може бути оскаржено до суду.

Разом із тим до завершення розгляду скарги при наявності для цього підстав суд може зупинити стягнення на підставі виконавчого листа (пункт 4 частини першої статті 37 Закону України «Про виконавче провадження»).

Зменшити кількість скарг на рішення, дії чи бездіяльність приватних виконавців та посадових осіб Державної виконавчої служби судових рішень на нашу думку в значній мірі залежить від якості кадрового складу приватних і державних виконавців, а також встановивши ефективний контроль та невідворотність притягнення до юридичної відповідальності у випадку порушення суб'єктами виконавчого провадження норм національно законодавства та неналежного виконання ними їх повноважень, прямих та непрямих обов'язків щодо виконання судових рішень.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведеного комплексного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети, основними з яких є наступні.

1. Дано визначення поняттю судове рішення. Зокрема, під судовим рішенням слід розуміти складний інститут, незмінний та обов'язковий до виконання акт правосуддя, що ухвалюється лише іменем України відповідно до чинного законодавства.

2. Визначено основні форми реалізації судового рішення, зокрема ними являються: ухвали, рішення, постанови, судові накази у цивільному та господарському процесах; постанови, ухвали, рішення в адміністративному процесі; вирок, ухвала та постанова у кримінальному процесі. У формі рішень та висновків Конституційни суд здійснює реалізацію судових рішень.

3. Проаналізовано інститут процесуальних гарантій у виконавчому провадженні та виявлено, що національний законодавець його чітко продумав, проте внаслідок своєї черезмірної бюрократичності він суттєво затримує виконання судових рішень у повній мірі, проте встановивши жорсткий контроль за виконавцями унеможлиблює порушення останніми базових конституційних прав та свобод.

4. Досліджено роль суду у виконавчому провадженні, яка полягає у розгляді заяв виконавців, стягувачів, боржників стосовно вирішення певних питань щодо руху виконавчого провадження та у розгляді справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність виконаців.

5. Проаналізовано основні функції суду під час виконавчого провадження, які слід розділити на забезпечувальну та контрольну. Реалізація забезпечувальної функції відбувається через попереднє санкціонування судом найбільш важливих процесуальних виконавчих дій, вчинення яких потребує встановлення додаткових гарантій законності та дотримання відповідних прав їх учасників, які, власне, і забезпечуються

судом. Контрольна функція суду реалізується шляхом розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, а також приватного виконавця у процесі виконання судового рішення.

6. Розглянуто повноваження суду у виконавчому провадженні базуються судових функціях. Процесуальне законодавство наділило суд такими повноваженнями у виконавчому провадженні: виправляти помилки у виконавчому листі та визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню; видачі дубліката виконавчого листа або судового наказу; поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання; мирової угоди у процесі виконання або відмови стягувача від примусового виконання; відстрочки і розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу і порядку виконання; тимчасового влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу; оголошення розшуку боржника або дитини; примусового проникнення до житла чи іншого володіння особи; звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках; вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України; заміна сторони виконавчого провадження; визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами; повороту виконання.

Діяльність судових органів у виконавчому провадженні спрямована на забезпечення ефективного функціонування інституту державних та приватних виконавців під час процесу реалізації судових рішень й здійснюється у формі судового контролю.

7. Серед перспективних напрямків удосконалення чинного законодавства у сфері виконавчого провадження в Україні є такі:

- зменшити кількість скарг на рішення, дії чи бездіяльність приватних виконавців та посадових осіб Державної виконавчої служби судових рішень на нашу думку в значній мірі залежить від якості кадрового складу приватних і державних виконавців, а також встановивши ефективний

контроль та невідворотність притягнення до юридичної відповідальності у випадку порушення суб'єктами виконавчого провадження норм національного законодавства та неналежного виконання ними їх повноважень, прямих та непрямих обов'язків щодо виконання судових рішень. Пропоную встановити більш жорсткіші умови під час конкурсного прийому на посаду державного виконавця. Зокрема особа, що хоче займати дану посаду окрім кваліфікаційного ступеня магістра права (у чинному законодавстві ступінь бакалавра) повинна мати за плечима 3 роки стажу роботи помічником судді або помічником адвоката.

- доповнити ч. 1 ст. 39 Закону України “Про виконавче провадження” пунктом 16 такого змісту: “16) настання інших обставин, які відповідно до закону, є підставою для закінчення виконавчого провадження”.

- частину 1 ст. 181 КАС України в такій редакції: “Учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, здійсненого на виконання рішень інших органів або посадових осіб (крім судових рішень) порушено їхні права, свободи чи інтереси”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Курило М. П. Судові рішення в різних галузях процесуального права: можливості уніфікації Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013 № 6-1. том 2. URL:[http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_jur_2013_6-1\(2\)_16.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_jur_2013_6-1(2)_16.pdf)
2. Фазикош Г. В. Сутність і юридична природа судового рішення в цивільному і кримінальному судочинстві науковий вісник ХНУ. С. 77-80
3. Проверка обоснованности судебного решения вышестоящим судом по советскому праву. Абрамов С. Н. М.: Госюриздат, 1950. 132 с.
4. Рецензия А. Ф. Клейман. Советский гражданский процесс. Изд. МГУ. 1954, 62 с.
5. Судебное решение. Теоретические проблемы. Гурвич М. А. М.: Юрид. лит., 1976. 176 с.
6. Гражданский процесс: под общ. ред. проф. К. С. Юдельсона. М.: Юрид. лит., 1972 . 440 с.
7. Пушкарь Е. Г. Исковое производство в советском гражданском процессе (Процессуальные последствия возбуждения дел). Львов. 1978. 132 с.
8. Авдюков М. Г. Судебное решение. Гражданский процесс. Хрестоматия: учебное пособие под ред. проф. М. К. Треушникова. М.: ОАО «Издательский дом «Городец». 2005. 896 с.
9. Чечина Н. А. К вопросу о видах судебных решений в советском гражданском процессе. Н. А. Чечина. Л.: Ученые записки ЛГУ. 1955. № 187. Вып. 6. С. 195-200.
10. Завадская Л.Н. Реализация судебных решений. Теоретические аспекты. Л. Н. Завадская. М.: Наука. 1982. 142с.

11. Хорунжий С. Н. Решение суда в теории юридических фактов как основание возникновения, изменения и прекращения гражданских прав и обязанностей. С. Н. Хорунжий. Государство и право. 2008. № 7. С. 39-47.
12. Загайнова С. К. Современные проблемы определения правовой природы судебных актов в гражданском и арбитражном процессах. С. К. Загайнова. Університетські наукові записки. 2007. № 4 (24). С. 115-124.
13. Цивільний процес України: підручник за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитоноваї, Н. Ю. Голубєвої. К.: Істина. 2011. С. 536.
14. Шамрай О. Організаційно-правові основи написання судових рішень. О. Шамрай. Слово Національної школи суддів України. 2013. № 3(4). С. 93-98.
15. Грошевий Ю. М. Актуальні проблеми судоустрою та судочинства в Україні. Ю. М. Грошейвий. Університетські наукові записки. 2007. №1. С. 6-12.
16. Дорохов В. Я. Обоснованность приговора в советском уголовном процессе. В. Я Дорохов, В. С. Николаев. М.: Госюриздат. 1976. С. 176.
17. Лупинська П. А. Судебные решения: содержание и форма. Российская юстиция. 2001. № 11. С. 57-59.
18. Александрова Н. В. Основы адміністративного судочинства в Україні: навч. посіб. Н. В Александрова, Р. О. Куйбіда. К.: Конус-Ю, 2006.
19. Левшин Л. В. Сущность и значение судебного решения в советском гражданском процессе: автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. юрид. наук. М., 1953. 20 с.
20. Иванов О. В. К вопросу о сущности судебного решения по гражданскому делу. О. В. Иванов. Проблемы гражданского права и процесса. Труды ИГУ им. А. А. Жданова. 1970. Т.78 (Вып. 10) Ч. 2. С. 101-112.
21. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду від 20.05.2013 № 7 «Про судові рішення в адміністративній справі» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>

22. Господарське процесуальне право України: підручник. В. Д. Чернадчук, В. В. Сухоніс, В. П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець. Суми. ВДТ «Університетська книга», 2006.
23. Тертишніков В. І. Цивільний процес України: науково-практичний посібник. Харків. Юрайт, 2012. 430 с.
24. Талан Л. Г. До питання про сутність судового рішення в цивільному й господарському судочинстві. Проблеми законності. 2009. Вип. 103. С. 75-81.
25. Курило Н. П. Судові рішення в різних галузях процесуального права: можливості уніфікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 6-1. том 2. С. 140.
26. Найфлейш В. Д. Поняття та ознаки судового акта господарського суду. Підприємництво, господарство і право. 2008. № 2. С. 42—45.
27. Синицька Я. П. Судове рішення в адміністративному судочинстві: поняття та значення. Право і безпека. 2011. № 5. С. 93-97.
28. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України: Навчальний посібник. А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. К.: Прецедент. 2007. 531 с.
29. Чорнооченко С.І. Цивільний процес: навчальний посібник. URL: https://pidruchniki.com/1931071054625/pravo/sudovi_rishennya
30. Кодекс адміністративного судочинства України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
31. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
32. Господарський процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
33. Закон України «Про Конституційний суд України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2017, № 35. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

34. Андронов І. В. Сутність рішення суду в цивільному судочинстві. Підприємництво, господарство і право. 2008. № 2. 2017. С. 5-9
35. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-13, URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
36. Новели правового регулювання виконання судових рішень у цивільному судочинстві України. В. Бонтлаб. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 8. С. 4-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_8_2
37. Словник української мови відп. ред. П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. К. : Наукова думка, 1971. 732 с.
38. Юридична енциклопедія: В 6 т. редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. К.: Укр. Енцикл. 1998. Т. 1: А-Г. 672 с.
39. Комаров В. В., Баранкова В. В., Бігун В. А. та ін. Виконавче провадження: посібник. В. В. Комаров, В. В. Баранкова, В. А. Бігун та ін.; за ред. В. В. Комарова. Х., 2014. 717 с. 2014
40. Комаров С.А., Малько А. В. Теория государства и права. М.: Норма. 1999. 448 с
41. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
42. Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, №17. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>
43. Закон України «Про виконавче провадження». Відомості Верховної Ради. 2016. № 30. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
44. Постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ від 07.02.2014 № 6 «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання

- судових рішень у цивільних справах» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006740-14>
45. Роженко Д. В. Щодо поняття та класифікації судових рішень, ухвалених у письмових провадженні. Харківський національний університет внутрішніх справ. Наукові праці МАУП, 2013, вип. 3(38), с. 127-132.
 46. Цуркан М. Юридична та логічна виваженість і мовна досконалість судового рішення - запорука його прав осудності.
 47. Цуркан, М. В. Перепелюк. Вісн. Вищого Адміністративного суду України. 2009. № 3. С. 13-21.
 48. Самолук Ю. М. Судове рішення у цивільному процесі: спірні питання. Судова апеляція. 2009. № 1(14). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13954/16-Samolyuk.pdf?sequence=1>
 49. Макушев П.А. Державна виконавча служба в Україні адміністративно-правове дослідження. 2017. Запоріжжя. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07/Makushev_diss.pdf
 50. Словник синонімів української мови. Бурячок А. А., Гнатюк Г. М., Лозова Н.Є. та інші. К.: Наукова Думка, 1999-2000. Т.1. 1040 с.
 51. Шевченко Ю. Судовий контроль за виконанням судового рішення. Юридична газета. 2018. URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sudoviy-kontrol-za-vikonanniam-sudovogo-rishennya-procesualni-noveli.html>
 52. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
 53. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Відомості Верховної Ради. 2016. № 31 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
 54. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

55. Карашук К. Деякі правові аспекти заміни сторони виконавчого провадження. Офіційний портал Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_24683
56. Закон України «Про виконання та застосування практики Європейського суду з прав людини». ВВР, 2006, № 30. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
57. Ухвала Господарського суду Кіровоградської області № 2/224 від 02 жовтня 2009 року URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/4987655>
58. Цивільний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
59. Талан Л. Г. До питання про сутність судового рішення в цивільному й господарському судочинстві. Проблеми законності. 2009. Вип. 103. С. 75-81
60. Гордєєв В. Судове рішення адміністративного суду як юридичний факт. Вісн. Вищого Адміністративного суду України. 2012. № 3. С. 18-25.
61. Капля О. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства. 2017. Теорія і Практика URL: <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2017/4/12.pdf>
62. Цивільний процес: навчальний посібник. А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук, О. І. Угриновська та ін. За ред. Ю. В. Білоусова. К.: Прецедент, 2005. 172 с. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/4717/40/>
63. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. К.: МАУП, 2004. 272 с. Бібліогр.: с. 261–264 URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/sydovi-orgonu/502-tuxui/10732-410.html>
64. Сидоренко О. Л. Арешт майна у виконавчому провадженні. Право і закон. 2011. № 10. С. 22-29.
65. Протокол N 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який гарантує деякі права і свободи, не передбачені в Конвенції

- та у Першому протоколі до неї URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_059
66. Притуляк В.М. Повноваження суду при примусовому виконанні судових рішень у цивільних справах: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Притуляк Валерій Миколайович. Одеса, 2016. 205 с.
67. Міжнародний пакт, про громадянські і політичні права. Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148- VIII (2148-08) від 19.10.73 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
68. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 р. №3857-XII Відомості Верховної Ради України. 1994.№18. ст. 101. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3857-12>.
69. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. №3773-VI Відомості Верховної Ради України. 2012. №19-20. ст.1 79. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
70. Судова практика щодо вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України: Верховний Суд; Узагальнення судової практики від 01.02.2013 URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-13>
71. Ухвала 177.: Свалявський районний суд Закарпатської області від 24 травня 2011 р у справі №2606/2011р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15805531>
72. Ухвала: Стрийський міськрайонний суд Львівської області від 19 вересня 2011 р у справа №2-2149/11 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15805531>
73. Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. №512/5, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 02.04.2012 р. за №489/20802 Офіційний вісник України. 17.04.2012. №27. стор. 23. стаття

1018. код акта 61049/2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>.
74. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 року №11 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14>
75. Пропозиції АССУ зареєстровано у Верховній Раді України URL: <http://kievskisud.od.ua/index.php/press-department/all-news/2180-propozitsiji-assuzareestrovano-u-verkhovnij-radi-ukrajini>
76. Проект Закону про внесення змін до статті 377-1 Цивільного процесуального кодексу України (щодо удосконалення процедури розгляду судом питань про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59018
77. Ухвала: Апеляційний суд Одеської області від 22.05.2014 р. у справі №22-ц/785/4801/13 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38827261>
78. Узагальнення судової практики від 01.02.2013 р. Верховний Суд України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-13>
79. Судова практика щодо вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України: Верховний Суд України; Узагальнення судової практики від 01.02.2013 //URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-13>
80. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: наказ Міністерства юстиції України від 30 вересня 2016 № 1301/29431. Офіційний вісник України. 2016. № 76. Ст. 2558.
81. Скловська К. Деякі проблеми оспорювання в суді реалізації майна на торгах. Держава і право. 2011. № 3. С. 45-52.

82. Сенчук С. Б. Актуальні питання реалізації арештованого майна. Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2014. № 3. С. 15-23.
83. Тиунов О. М. Судовий контроль у виконавчому провадженні. О. М. Тиунов, В. П. Щербак Право і суспільство. 2016. № 8. С. 88-95.
84. Пашков А. А. Гражданское право: учебное пособие СПб.: Изд-во «Фомальгаут», 2008. 412 с.
85. Ситник О. М. Функції суду у виконавчому провадженні: навчально-практичний посібник. Х. : Вид-во «Вектор», 2014. 201 с.
86. Фурса С. Я. Виконавче провадження в Україні: навчальний посібник: С.Я.Фурса, С. В. Щербак. К. : Атіка, 2002. 480 с.
87. Дерев'янка Т. Є. Захист прав учасників виконавчого провадження. Т. Є. Дерев'янка Проблеми захисту прав і законних інтересів громадян: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 23-26 травня 2012 р.). Х: ХНУВС, 2012. С. 241-247.
88. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016р. № 1403-VIII Офіційний вісник України. 2016. № 53. Ст. 1851.
89. Лобанцев С. Ю. Виконання судових рішень – проблеми, факти, аргументи. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2003. № 7. С. 22-31.
90. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України. К., 2005. 586 с.
91. Алексеев, С. С. Проблемы теории права: курс лекций в 2-х томах. Т. 1. Основные вопросы общей теории социалистического права. Свердловск : Свердлов. юрид. ин-т, 1972. 395 с.
92. Загальна теорія держави і права за ред. М.В. Цвік, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. Х.: Право, 2002. 432 с.
93. Дюжаєва А. П. Правова природа виконавчого провадження. А. П. Дюжаєва. Право і суспільство. 2015. № 3. С. 39-47.

94. Фазикош Г. В. Судове рішення в цивільному судочинстві: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Г. В. Фазикош; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х., 2008. 20 с. укр.
95. Гаврік Р. О. Законна сила судових рішень у цивільних справах: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 Р. О. Гаврік; Н.-д. ін-т приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. К., 2011. 20 с. укр.
96. Глущенко С. В. Касаційне оскарження як конституційна засада перевірки судових рішень в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.10 С. В. Глущенко; Акад. адвокатури України. К., 2010. 20 с. укр.
97. Фазикош Г. В. Судове рішення як компонент окремої судової процедури. Г. В. Фазикош. Право. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2006. Вип.5. С. 139-144.
98. Бобрешов Є. Г. Судове правозастосування в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. канд. юрид. наук. Є. Г. Бобрешов. К., 2011. 18 с.
99. Цивільний процес України: підручн. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.: за ред. доц. Ясинка М. М. С.: МакДен, 2013. 808 с.
100. Щербак С. В. Становлення та розвиток виконавчого процесу в Україні. Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. С. 77-85.
101. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2013. 20с.
102. Сайко Л.Ю. Роль суду у виконавчому провадженні. Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. Суми : СумДУ, 2014. С. 72- 75.